ISSN 1846-3827

Grb i Zastava

Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva
Broj 13, Godina VII.
Zagreb, svibanj 2013.
Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillologic Association
Number 13, Volume VII, Zagreb, May 2013

Zastava društva *Istarska vila*, Kastav, 1911. Revers. Svila, srma, vez, 108×124 cm. Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka, Muzejska zbirka Kastavštine (PMHP MZK 141). Vidi str. 5-6.

The flag of the Istrian Fairy *society, Kastav, 1911. Reverse. Silk, sliver thread, embroidery. Maritime and History Museum of the Croatian Littoral Rijeka, Museum Collection of Kastavština (PPMHP MZK 141).* *See pp. 5-6.*

ISSN 1846-3827
9 771846 382001

Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo osnovano je 2006. godine. HGZD je član
Croatian Heraldic & Vexillologic Association is established in 2006. HGZD is a member of
Fédération Internationale des Associations Vexillologiques *Confédération Internationale de Généalogie et d'Héraldique*

UVODNIK EDITORIAL

Dragi čitatelju,

Neskromno bih lagao kada ne bih počeo ovaj uvodnik s obranom moje doktorske disertacije i iskoristio priliku zahvaliti se članovima Društva i suradnicima GiZ – vaša pomoć, potpora i nadahnuće značajno su doprinijeli njezinoj izradi i dovršenju. O njoj više sljedećom prilikom, jer u ovom broj više naprosto nema mjesta (što me kao urednika osobito veseli).

U pripremi za hrvatske lokalne izbore koji se održavaju upravo u vrijeme tiskanja ovog broja, umjesto hrvatskih, u ovom broju naš bavarski kolega koji se specijalizirao za proučavanje zastava političkih stranaka, donosi nam detaljan pregled tih političkih simbola s talijanskih parlamentarnih izbora u veljači.

U prošlom broju pisali smo o radionici Zastave u Muzejskoj zbirci Kastavštine, a ovoga nam puta predstavljamo jednu zastavu iz te zbirke. Drugu zanimljivu i do sada nepoznatu zastavu iz zbirke HPM predstavlja nam Jelena Borošak Marijanović.

Heraldičari širom svijeta uvijek pozorno prate izbor novog pape, čiji je grb uvijek predmet pomnih analiza. Predstavlja ga naš suradnik Vitez, a pratimo i neumorna heraldička događanja koja organizira kolegica Ćus Rukonić na Cresu.

Nastavljamo i niz članaka o značajnim hrvatskim heraldičarima iz pera dr. Galovića, koji nam donosi i zanimljiv izvještaj o nedavno obranjenom diplomskom radu.

Osobito smo zahvalni Gradskom uredu za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba, koji je nakon nekoliko godina „suše“ ponovo prepoznao naše napore i osigurao nam sredstva za tiskanje ovog broja. Ta potpora nam znači mnogo više od samog skromnog iznosa koji nam gradski proračun može priuštiti – osigurava nam da napore možemo usmjeriti na kvalitetu priloga i na kraju krajeva vaše zadovoljstvo časopisom.

Možda će vas ovaj broj ponukati da i sami za neki budući pripremite kakav članak. Ako se dvoumite, nemojte – javite nam se i pokušat ćemo zajedno podijeliti napor. Ali prije svega, uživajte čitajući GiZ,

Željko Heimer

Dear reader,

I would be overly modest if I did not begin this editorial with the news of the successful defence of my PhD dissertation. I would like to thank Society members and GiZ collaborators – your help, support, and inspiration contributed considerably to its writing and competition. Since this issue is already quite full (making me as the editor rather pleased), we save more on it for the next issue.

In preparation for the Croatian local elections held at the time this was going to press, instead of Croatian political flags, this issue brings us a detailed review of political symbols from the Italian parliamentary elections held in February, by our Bavarian colleague who specializes in the study of political flags,

In the last issue we wrote about the Flags workshop in the Museum Collection of Kastav. This time we highlight a flag from that collection and another interesting and previously unknown flag from the Croatian History Museum Collection, presented by Jelena Borošak Marijanović.

Heraldists world-wide always monitor closely the election of a new pope, whose coat of arms is always analyzed carefully. Our colleague Vitez presents it. We also follow the tireless heraldic events organized by our colleague Ćus Rukonić on Cres.

We continue with the series of articles on major Croatian heraldists prepared by Dr. Galović, who also brings us a report on a recently defended graduate thesis.

We are particularly grateful to the Zagreb City Office of Education, Culture, and Sports, who after a several years of "drought" has again recognized our efforts and provided funds for printing this issue. This support means much more to us than just a modest amount that the city budget can afford – it enables us to focus our efforts on the quality of the issue and ultimately your satisfaction.

Perhaps this issue will prompt you prepare an article for a future one. If you are unsure, don't be – let us know and we will try together to share efforts. But first of all, enjoy reading GiZ,

Željko Heimer

Ovaj broj glasnika **Grb i Zastava** izašao je zahvaljujući potpori **Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba**

This issue of bulletin Grb i Zastava was printed thanks to the support by the City Office for Education, Culture and Sports of the City of Zagreb

S A D R Ž A J
C O N T E N T S

Grb i Zastava

Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva

Bulletin of the Croatian Heraldic & Vexillologic Association

IMPRESSUM

Grb i Zastava
Glasnik Hrvatskog grboslovnog i zastavoslovnog društva

Broj 13, Godina **VII.** Zagreb **svibanj 2013.**
ISSN1846-3827
Urednik i engleski prijevod: **Željko Heimer**
Predsjedništvo HGZD:
Željko Heimer, predsjednik; **Nenad Labus**, potpredsjednik; **Matea Brstilo Rešetar**, tajnica; **Dubravka Peić Čaldarović**, **Jelena Borošak Marijanović**. Engleska lektura: **Ted Kaye,** North American Vexillologic Association

Cijena broja 35 kn, za inozemstvo 7 €.
Godišnja pretplata (2 broja): 60 kn, za inozemstvo 12 €.
Za članove HGZD - besplatno.
Narudžbe na **Leykam international, Ilica 42, HR-10000 Zagreb** ili na **info@leykam-international.hr**

Izdavač:
Hrvatsko grboslovno i zastavoslovno društvo
Pazinska 50
HR-10110 Zagreb
E-mail: **hgzd@hgzd.hr**
Web: http://**www.hgzd.hr**
ISBN: HR2323600001101905988, Zagrebačka banka
OIB: **21212575148**
Naklada ovog broja: **200 komada**
Tisak: **Denona d.o.o.**

Prilozi za "Grb i Zastavu" dobrodošli su. Članci, fotografije i ostalo mogu se dostaviti izdavaču u pisanom ili tiskanom obliku, u elektroničkom obliku ili kao privici elektroničkom poštom. Materijali se ne vraćaju.

Ovaj broj zaključen je 30. svibnja 2013.

Suradnici u ovom broju *Authors in this issue*

mr. sc. **Jelena Borošak Marijanović**, muzejska savjetnica, kustosica Zbirke zastava i zastavnih vrpci i Zbirke odora, Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, članica Predsjedništva HGZD, j.marijanovic@hismus.hr

Jasminka Ćus Rukonić, mag. art., muzejska savjetnica, Creski muzej, Arheološka zbirka Osor i Lošinjski muzej, članica HGZD, jasminka.cus.rukonic@gmail.com

dr. sc. **Tomislav Galović**, prof. povijesti i dipl. arhivist, Odsjek za povijest Filozoskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, voditelj seminara Pomoćne povijesne znanosti, tgalovic@ffzg.hr

bojnik dr. sc. **Željko Heimer**, predsjednik HGZD, Zagreb, http://zeljko-heimer-fame.from.hr, zheimer@gmail.com

Tamara Mataija, kustosica, voditeljica kulturno-povijesnih zbirki, Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, Rijeka, tamara@ppmhp.hr

Dr. rer. nat. **Marcus E. V. Schmöger**, knjižničar iz Münchena, član HGZD, DGF, CISV, NAVA, SGFF, FOTW, marcus@smev.de

Marko Vitez, student integriranog preddiplomskog i diplomskog studija geografije i povijesti, Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb, član HGZD, markovitez@yahoo.com

Tomislav Galović

Leksikon hrvatske heraldike – hrvatski heraldičari (3)

Emilij Laszowski (1868. – 1949.)

Emilij Laszowski [čit. Lašovski] (također i kao Emil Laszowski, Emil Filip Laszowski, Emilij Laszowski Szeliga) rođen je 1. travnja 1868. godine u Brlogu na Kupi u obitelj koja je po očevoj strani bila podrijetlom iz Poljske. Djed **Filip Šufflay** komunicirao je s mladim Emilijem na latinskom jeziku, što je bez sumnje u mnogo čemu već moglo predodrediti njegove interese k povijesti i arhivskim izvorima. Od 1883. Laszowski živi u Zagrebu gdje završava gimnaziju, a nakon koje se odlučuje za studij medicine na Sveučilištu u Grazu. No, umjesto ovoga on se vraća u Zagreb i otpočinje studij prava na zagrebačkom Sveučilištu koji uspješno završava 1893. godine. Prije toga bio se već zaposlio u **Kraljevskom hrvatsko-dalmatinsko-slavonskom zemaljskom arkivu** u Zagrebu (danas Hrvatski državni arhiv). Tu je prošao sva zvanja – od onih pripravničkih do na koncu – ravnateljske dužnosti.

U Zagrebu 1902. godine izdaje *Hrvatske povjesne gradjevine, mjestopisni i povjesni opisi gradova, kula, samostana i drugih povjesnih gradjevina (I)* čiji dugački naslov dobro opisuje upravo sve one teme koje su ga tijekom istraživačkoga rada vrlo često zaokupljale i kojima je posveti na stotine stranica iz svoga opusa.

Nakon **Ivana Bojničića** na heraldičkom polju u Hrvatskoj svojim se brojnim radovima istakao Laszowski. Među prvim radovima s toga područja, točnije rečeno iz veksilologije, bio je onaj o Zastavi grada Zagreba objavljen u *Prosvjeti* (7/1896), a potom o Grbu plemena Mogorovića u *Viestniku Hrvatskoga arkeologičkoga družtva* (n.s. 2/1896-1897 [1897]). Iz ovoga razdoblja važan je i njegov rad Prilog k hrvatskoj sfragistici objavljen u istom časopisu (n.s. 1/1895, 5/1901).

Bio je izdavač i urednik prvog hrvatskog specijaliziranog časopisa za heraldiku i druge pomoćne povijesne znanosti: *Vitezović – mjesečnik za genealogiju, biografiju, heraldiku i sfragistiku*. Iako je, izašao svega u dva godišta (I/1903-1904; II/1905; god. 1, br. 1 /srpanj 1903/ – god. 2, br. 2/3 /srpanj 1905/; Zagreb: Tiskara C. Albrecht /J. Wittasek/) ostavio je važan traga u našoj historiografiji i povijesnoj periodici. Prestao je izlaziti zbog financijskih poteškoća i malog broja pretplatnika. U *Vitezoviću* Laszowski potpisuje cijeli niz priloga: Grb i rodoslovje plemenitih Rittera Vitezovića (I/1903, 1), Grb grada Petrovaradina (I/1903, 1), Hrvatsko

plemstvo (I/1903, 2-11/12, II/1905, 1-2/3), Plemićke porodice u Zadru god. 1793. (I/1904, 8), Plemići vlastela u području grada Bosiljeva oko g. 1676. (I/1904, 8), Pristojbe za proglašenje plemićkog lista na hrvatskom saboru u XVII. vijeku (I/1904, 9), Prilog krivotvorenju plemićkih listova (I/1904, 9), Posljednji popis plemića Zagrebačke županije (I/1904, 10-11/12), Pavao Ritter-Vitezović kao heraldik i genealog (II/1905, 1).

Među brojnim knjigama i člancima možemo istaknuti da je Laszowski upravo u vrijeme pokretanja *Vitezovića* objavio vrijednu knjigu pod naslovom *Matica plemstva županije požeške, srijemske i virovitičke 1745. – 1902. – Catastrum nobilium comitatus de Posega, Syrmio et Virovitica* (Zagreb 1903.), te u pripremi i tiskanju imao glasovite *Povjesne spomenice plem. općine Turopolja nekoć »Zagrebačko polje« zvane* (sv. I. /1225. – 1466./, Zagreb 1904.; sv. II. /1467. – 1526./, Zagreb 1905.). Idućih godina bit će objelodanjeni i preostala dva sveska. Izuzev toga radio je i na *Povjestnim spomenicima slob. kralj. grada Zagreba*, te *Diplomatičkom zborniku Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*. Godine 1905. s nekoliko suradnika, npr. **Velimirom Deželićem st.**, suutemeljitelj je **Družbe Braće hrvatskog Zmaja**. Kasnije, prilikom pisanja turopoljske povijesti – *Povijest plem. općine Turopolja nekoć Zagrebačko polje zvane* – u tri sveska, uz ostale, jedan od glavnih koautora bio mu je opet Deželić st., vjerni suradnik na stranicama *Vitezovića*.

Od 1907. dopisni je član **Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti** u Zagrebu. U bio-

(nastavak na str. 4)

Lexicon of Croatian Heraldry – Croatian Heraldists (3)

***Emilij Laszowski** [read La:-ˈʃov-ski:] (a.k.a. Emil Laszowski, Emil Filip Laszowski, Emilij Laszowski Szeliga) was born on 1 April 1868 in Brlog na Kupi (near Ozalj) into a family originating from Poland on his father's side. His grandfather, **Filip Šufflay**, communicated with the young Emilij in Latin, which predetermined his later interest in history and archival sources. In 1883 Laszowski moved to Zagreb, where he finished high school and intended to study medicine at the University of Graz. However, instead, he returned to Zagreb and began law studies at the University of Zagreb, graduating in 1893. He had already obtained a position in the **Royal Croatian-Dalmatian-Slavonian Land Archives** in Zagreb (today the Croatian State Archives). There he ascended through all the positions from apprentice to, finally, the director's chair.*

He published his opus, The Croatian historical edifices, topographic and historical descriptions of cities, towers, monasteries and other historical edifices (I) *in Zagreb in 1902. Its long title described all the topics to which he often returned in his research and to which he dedicated hundreds of pages.*

*In the field of heraldry in Croatia, Laszowski has a special place after **Ivan Bojničić**, with his numerous papers. Among his first papers in the field specifically relating to vexillology was one on* The Flag of the City of Zagreb *issued in* Prosvjeta *(7/1896), and another on* The Coat of Arms of the Tribe of Mogorović *in the* Viestnik Hrvatskog arkeologičkoga družtva *(n.s. 2/1896-1897 [1897]). From this period, his paper* Contribution to the Croatian Sphragistics*, issued in the same journal (n.s. 1/1895, 5/1901), is also important.*

He edited and published the first specialized Croatian journal on heraldry and auxiliary history sciences Vitezović – mjesečnik za genealogiju, biografiju, heraldiku i sfragistiku*. Although it only ran for two annual volumes (I/1903-1904; II/1905; god. 1, br. 1 /srpanj 1903/ – god. 2, br. 2/3 /srpanj 1905/; Zagreb: Tiskara C. Albrecht /J. Wittasek/), it left a significant mark in our historiography and historical periodicals. It was discontinued for financial reasons and the small number of subscribers. In* Vitezović *Laqszowski wrote an entire series of articles:* The Coat of Arms and Genealogy of noble Ritter Vitezović *(I/1903, 1),* The Coat of Arms of Petrovaradin *(I/1903, 1),* The Croatian Nobility *(I/1903, 2-11/12, II/1905, 1-2/3),*

(cont. on p. 4)

(nastavak sa str. 3)

bibliografskom pogledu hrvatsku je leksikografiju zadužio uredništvom i svojim značajnim udjelom u leksikonu *Znameniti i zaslužni Hrvati te spomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925 – 1925* iz 1925. godine (reprint 1990.), a o kojem je još po prvi puta pisao u predgovoru prvoga broja *Vitezovića*.

Pod njegovim autorstvom i u suradnji s akademskom i heraldičkom slikaricom **Vjerom pl. Bojničić-Zamola** i istaknutim hrvatskim povjesničarom prof. dr. **Rudolfom Horvatom**, godine 1932. objavljen je u izdanju poduzeća **Kava Hag d.d. Zagreb** album-grbovnik *Grbovi Jugoslavije*. Dragocjeno je to djelo jugoslavenske (najviše hrvatske) municipalne heraldike s ukupno objavljenih 256 koloriranih grbova (državnih, zemaljskih, županijskih, gradskih, općinskih).

Uz njegove brojne radove posebno treba izdvojiti one objavljene u *Vjesniku Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva*: Grb grada Petrovaradina od g. 1751. (1/1899), Pečat Petra i Jurja knezova Krbavskih (2/1900), Artis heraldicae notitia brevis… [prikaz heraldičkog priručnika I. Voršića iz 1772.] (3/1901), Pruske zastave, darovane Hrvatskoj po kraljici Mariji Tereziji (4/1902), Grbovnica za Luku Gaudencija Dubrovčanina od godine 1488. (13/1911), Grgur Majcen, hrvatski dobrotvor XVI vijeka (17/1915). U *Starinama JAZU* tiskao je Grbovnice hrvatskih županija (30/1902), u zborniku *Posljednji Zrinski i Frankopani* (1908.) njihove Pečate i grbove, u zborniku *Stari i novi Zagreb* piše o grbu Mihalja Dabskog Zagrepčanina, barbira kralja Sigismunda (I/1925), a u *Časti i dobru zavičaja* (1937.) o Grbovima podmaršala Šimunića i podmaršala Mikašinovića, dok u *Jutarnjem listu* objavljuje niz manjih priloga: Grb stare hrvatske porodice Gusića od plemena Gusić na groblju u Černomlju u Kranjskoj (25/1936, 8890), Nalaz u katakombama Sv. Marka [i o grbu porodice Calcinelli, zagrebačkih građana i trgovaca] (26/1937, 9108), Grbovi Zrinskih i Frankopana u Zagrebu i Remetama (28/1939, 9792), Kakav će biti grb banovine Hrvatske? (28/1939, 10029).

Bio je suradnik *Hrvatske enciklopedije – Encyclopaedia Croatica* (npr. u I. sv. iz 1941. natuknica *Armales*). Surađivao je i u prvom svesku zbornika *Naša domovina* (Zagreb 1943.) prilogom o Hrvatskoj sfragistici i ex librisi. Među njegovim posljednjim radovima, a zasigurno posljednji iz heraldike je članak Stari grbovi zemalja Nezavisne Države Hrvatske objavljen u *Viesniku Hrvatskog arheološkog društva* u Zagrebu (n.s. 22-23/1942-1943 [1943]).

Umro je u Zagrebu, 28. studenoga 1949. godine. U njegovoj rukopisnoj ostavštini nalaze se još dosta neobjavljenih heraldičkih, sfragističkih i genealoških radova koji se danas čuvaju u zasebnom arhivskom fondu u **Hrvatskom državnom arhivu** u Zagrebu i kod njegovih nasljednika (*Archivum familiae Laszowski*).

Emilij Laszowski iznimno je zaslužni hrvatski povjesničar i izdavač arhivskoga gradiva, utemeljitelj različitih institucija i društava, te napose istaknuta osoba hrvatske društvene i kulturne elite svoga vremena.

Tri su njegova ključna prinosa hrvatskoj heraldici, sfragistici i genealogiji: 1) rad na proučavanju plemstva i publiciranju grbovnica i drugih arhivskih spisa; 2) pokretanje časopisa *Vitezović*; 3) rad na albumu-grbovniku *Grbovi Jugoslavije*.

O životu i djelu E. Laszowskoga v. temeljiti rad: **Mario Stipančević**, *Emil Laszowski – pripadnik hrvatske intelektualne elite na prijelazu 19. i 20. stoljeća*, doktorski rad, mentor prof. dr. sc. Damir Agičić, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012.; potom katalog-monografiju **Milovana Petkovića** *Emilij Laszowski Szeliga (1868. – 1949.)*, Zagreb: Družba "Braća hrvatskoga Zmaja" (Biblioteka Posebna izdanja – Monumenta draconica, knj. I.), 2000. Od drugih radova usp. **Mladen Švab**, "Uzleti jednoga zmaja." – U povodu 50. godišnjice smrti i 110. obljetnice objelodanjivanja prvenca Emilija Laszowskog (28. studenoga 1949. – 28. studenoga 1999.), *Vijenac* (Zagreb), god. VII., br. 150/1999; **Velimir Deželić**, *Emilije Laszowski o 25. godišnjici njegovoga književnoga rada (10. II. 1889. – 10. II. 1914)*, Zagreb: Braća hrvatskog Zmaja (sv. XXIV), 1914.; redakcijski tekst "Laszowski, Emilij, povjesničar i arhivist (Brlog na Kupi, 1. IV. 1868. – Zagreb, 28. X.(!) 1949.)", u: *Tko je tko u NDH. Hrvatska 1941. –1945.*, ur. **Marko Grčić**, Zagreb: Minerva (Biblioteka Leksikoni), 1997., s.v.; **Mario Stipančević**, Neznani svijet Emila Laszowskog, *Arhivski vjesnik* LIII (2010): 279-310; **Tomislav Galović**, Hrvatska heraldička periodika: Vitezović i Glasnik heraldike, *Arhivski vjesnik* LII (2009): 81-127; **Ralf Hartemink** – **Željko Heimer**, Heraldički albumi tvrtke Kava Hag / Heraldic Albums of the Coffee Hag Company, *Grb i zastava* II (2008) 4: 4-5; bibliografiju radova E. Laszowskog (iako nepotpunu) vidjeti u: **Velimir Deželić st.**, *Bibliografija književnog rada Emilija Laszowskoga (1889. – 1929.)*, (Prilog *Vjesniku Kr. drž. arhiva*, sv. IV/1929), Zagreb 1930., 1-23; *Bibliografija rasprava i članaka (IV. Historija)*, sv. 8, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1965., 374-383. ■

(cont. from p. 3)

The Noble Families in Zadar in 1793 *(I/1904, 8),* The Aristocratic Nobility in the Region of the Town of Bosiljevo around 1676 *(I/1904, 8),* Fees for Proclamations of Nobility Patents in the Croatian Parliament in the 17th century *(I/1904, 9),* A Contribution to Falsification of Nobility Patents *(I/1904, 9),* The Last Nobility Census of the Zagreb County *(I/1904, 10-11/12), and* Pavao Ritter Vitezović as Heraldist and Genealogist *(II/1905, 1).*

Among Laszowski's many books and articles, it should be highlighted that while publishing Vitezović*, he also wrote a valuable book entitled* The Nobility Register of the Counties of Požega, Srijem and Virovitica 1745 – 1902 – Catastrum nobilium comitatus de Posega, Syrmio et Virovitica *(Zagreb, 1903), and was preparing the famed* Historical Monuments of the Noble Community of Turopolje, formerly called the Field of Zagreb *(Vol. I /1225 – 1466/, Zagreb, 1904; Vol. II /1467 – 1526/, Zagreb, 1905). In the following years he published two subsequent volumes. Furthermore, he was working on the* Historical Monuments of the Free and Royal City of Zagreb*, and on the* Diplomatic Anthology of the Kingdom of Croatia, Dalmatia, and Slavonia*. In 1905, with several fellows (e.g.* ***Velimir Deželić, Sr.****), he co-founded the* ***Brotherhood of the Croatian Dragon Society****. Afterwards, while writing the history of Turopolje – the* History of the Noble Community of Turopolje, formerly called the Field of Zagreb *– in three volumes, one of his main co-authors was again Deželić, who was also a faithful contributor to* Vitezović.

In 1907 he became an associate member of the ***Yugoslav Academy of Arts and Sciences*** *in Zagreb. In a bio-bibliographic sense, Croatian lexicography is indebted to him, as he edited and contributed a significant part of the lexicon* Famous and Meritorious Croats and Noteworthy Persons in Croatian History 925 – 1925*, issued in 1925 (reprinted 1990). He first referred to this project in an editorial of the first issue of* Vitezović.

In 1932, in cooperation with the academic and heraldic painter ***Vjera pl. Bojničić-Zamola*** *and the prominent Croatian historian Prof. Dr. Rudolf* ***Horvat****, he wrote the heraldic album* The Coats of Arms of Yugoslavia *issued by the company* ***Kava Hag Zagreb****. It is a precious work of Yugoslav (mostly Croatian) municipal heraldry with 256 coloured coats of arms (of the state, lands, counties, cities, and communities).*

(cont. on p. 7)

Tamara Mataija

Zastava društva *Istarska vila*

Zastave iz fundusa Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka

U fundusu Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka (PPMHP) pohranjeno je nekoliko vrlo vrijednih povijesnih zastava. Među njima, tri čine dio Muzejske zbirke Kastavštine[1] (MZK) koja djeluje kao dislocirana zbirka PPMHP-a sa stalnim postavom u Kastvu. Posebno se ističe zastava kulturno-prosvjetnog društva *Istarska vila* iz Kastva.

U drugoj polovici XIX. i početkom XX. st. Kastavština je bila u sastavu austrijskog dijela dvojne Monarhije, a administrativno dio Pokrajine Istra, upravni kotar Volosko. Političke aktivnosti vezane uz stjecanje nacionalnih prava provodile su se osnivanjem čitaonica i kulturno-prosvjetnih društava. Kastavska *Čitalnica* prva je u Istri, osnovana 1866., a u njezinom okrilju 1901. osnovano je Pjevačko i tamburaško društvo *Istarska vila*[2]. Društvo je imalo muške i ženske članove, uglavnom učenike Učiteljske škole u Kastvu, i nastupalo diljem Kastavštine. Kao poseban odsjek pod okriljem Istarske vile osnovan je 1909. *Hrvatski sokol*.

Društva koja su osnovana u spomenutom razdoblju

The Flag of the Istrian Fairy *society*

Flags from the Maritime and History Museum of the Croatian Littoral Rijeka

The collection of the Maritime and History Museum of the Croatian Littoral Rijeka (PPMHP) includes several very valuable historical flags. A few of them are in the Museum Collection of Kastavština[1] (MZK), a separate part of the PPMHP with a permanent exhibition in Kastav. Among those, the flag of the cultural-educational society Istrian Fairy *from Kastav stands out.*

From the second half of the 19th to the early 20th century, Kastavština was within the Austrian part of the Dual Monarchy, administratively in the Region of Istria, District of Volosko. Political activities advancing national rights were carried out by the opening of reading rooms and cultural-educational societies. The Čitalnica *(reading room) of Kastav was the first in Istria, established in 1866; within it the* Istrian Fairy[2]*, a choral and tamburica [long-necked lute] society, was established in 1901. The society had male and female members, mostly students from the teachers' school in Kastav, and they performed throughout the region. In 1909 the Croatian* Sokol *(sports club) was also established as a separate section of the* Istrian Fairy.

These societies had important roles in forming the Croatian national consciousness and in preserving national and local

Zastava društva *Istarska vila*, Kastav, 1911. (PPMHP MZK 141), avers.
The flag of the Istrian Fairy *society, Kastav, 1911, obverse.*

odigrala su značajnu ulogu u stvaranju nacionalne svijesti i očuvanju nacionalnih i lokalnih vrijednosti. Njihovo osnivanje i rad bili su legalni, imala su uređenu upravljačku strukturu, održavala su skupštine i imala svoje simbole, značke i kape, koje su članovi nosili kao znak raspoznavanja, te svoju zastavu. Izgled društvenih simbola, pa tako i zastava, osmišljavali su sami članovi.

Na sjednici skupštine *Istarske vile* 1904. na dnevnom redu našlo se pitanje novih simbola društva. Tada se najviše raspravljalo o izgledu značke, a pitanje izgleda zastave nametnulo se s približavanjem desete obljetnica rada društva jer je bilo uobičajeno da se ona obilježi svečanom posvetom zastave.

Autor prihvaćenog idejnog rješenja zastave društva *Istarska vila* bio je **Milan Brozović**[3]. U dizajnu se očituje upliv secesije, likovnog izričaja koji je Brozović donio iz Beča. Motivi koje koristi ustaljeni su za takav tip zastave. **Lira** je simbol glazbe i pjesništva još iz antičkog razdoblja. **Lipa** je još jedan motiv vezan uz pretkršćansko slavensko nasljeđe, koji se često prikazuje s ciljem isticanja nacionalnog identiteta. Ona je sveto slavensko drvo čija grančica, prema predaji, štiti od gromova i požara, simbol je prijateljstva i slobode, mistično drvo života, zdravlja, snage i plodnosti. **Hrvatska trobojnica** uklopljena u dizajn je jasan znak isticanja nacionalne pripadnosti, što nije uvijek bilo dobro prihvaćeno.

Zastava je unikatna, izrađena tehnikom veza srmom i svilenim nitima na svilenoj podlozi, koji je izvela švelja **Štefanija Vlah**. Posvetio ju je brsečki župnik **Rajmund Jelušić**, a kumovi zastave bili su **Božica Dabović**, supruga liječnika **Kajetana Dabovića**, tadašnjeg predsjednika Društva, i narodni zastupnik, profesor **Vjekoslav Spinčić**. Barjaktar je bio **Rudolf Jurinac**, a zamjenik **Ljudevit Jelušić**. Budući da su izrada zastave i organizacija svečanosti iziskivali veće financijske izdatke, Društvo je prikupljalo novčane priloge, a za veće donacije izrađivalo je zakovice s imenima donatora koje su pričvršćene na stijeg. Svečanosti su prisustvovala brojna srodna društva iz Hrvatske i Slovenije.

Zastava je dvostrana, pravokutnog oblika veličine 108×124 cm, izrađena od svile boje slonovače te obrubljena srmenom vrpcom sa zlatnim resama na tri strane. U središtu aversa prikazana je lira isprepletena grančicama s lišćem i cvjetovima lipe. Iznad centralnog motiva izvezen je natpis s nazivom društva *Istarska vila*, a ispod *Kastav*. Za izvedbu bordure korišten je također motiv lipe.

Središte reversa zauzima štit s dijagonalno postavljenom trobojnicom u

Odozgo: Posveta zastave, s lijeva stoje: dr. Dabović, župnik R. Jelušić, kuma B. Dabović, barjaktar Jurinac, prof. Spinčić, trgovac Lj. Jelušić, načelnik K. Jelušić. Foto J. Skrablin, Kastav, 3.9.1911. (PPMHP MZK 340).
Skica za zastavu i amblem, Milan Brozović, oko 1910. (PPMHP MZK 665)
Predaja zastave KUD-u *Crvena zvijezda*, sljedniku Istarske vile, 23.12.1956. (MZK 1447)
Top to bottom: Consecration ceremony. Photo J. Skrablin, Kastav, 3 Sep. 1911.
Sketch for the emblems, M. Brozović, ca. 1910.
Handover of the flag to the Cultural-Artistic Society Crvena zvijezda*, successor of the Istrian Fairy, 23 Dec. 1956.*

values. They were established as legal entities with ordered structure; they maintained assemblies; and they used symbols, badges, headgear (which members wore as an identification mark), and finally flags. The design of the society's symbols, including flags, was devised by members themselves.

The 1904 assembly of the Istrian Fairy *included in its agenda the matter of new society symbols. While most of the discussion centered on the badge, the issue of the flag also arose, with the approach of the society's 10th anniversary in 1911, an event customarily marked with a flag consecration ceremony.*

*The creator of the design adopted for the society's flag was **Milan Brozović**[3]. The design shows the influence of the* art nouveau*, the style he brought back from Vienna. The elements he used are typical for this kind of flag. The **Lyre** has been a symbol of music and poetry since antiquity. **Linden** is another element linked with the pre-Christian Slavic heritage, often used to denote national identity. It is the sacred Slavic tree, a mystical tree of life, health, power, and fertility – according to tradition, its branches offered protection from thunder and fire and thus symbolized friendship and freedom. The **Croatian tricolour** was included in the design as clear symbol of national affiliation, which was not always well received.*

*The flag is one-of-a-kind, embroidered in sliver and silk thread on a silk field by seamstress **Štefanija Vlah**. It was consecrated by parish priest **Rajmund Jelušić**, while its patrons were **Božica Dabović**, wife of the physician Kajetan Dabović (at the time the society's president), and Professor **Vjekoslav Spinčić** (a member of the Istrian Parliament). The flag bearer was **Rudolf Jurinac** and his deputy was **Ljudević Jelušić**.*

Since the flag manufacture and ceremony were expensive, the Society collected donations. For larger grants the benefactors were recognized with inscribed nails riveted to the staff. Many related societies from Croatia and Slovenia attended the ceremony.

The flag is double-faced, nearly rectangular at 108×124 cm, and of ivory-coloured silk edged with silver thread ribbon with golden fringe around three edges. In the centre of the obverse is a lyre interwoven with linden branches with leaves and flowers. Above the central emblem the name of the society, Istarska vila*, is embroidered, and below it,* Kastav*. The border outline also employs the linden ornaments.*

The centre of the reverse includes a shield with diagonally set tricolour with 1901-1911 *embroidered, the years of the society's establishment and flag consecration. Above the shield a golden sun is rising, as a symbol of hope and new beginning. Linden ornaments encircle the shield. The border is as on the obverse.*

(cont. from p. 4)

Besides his many papers, those issued in the Vjesnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog *zemaljskog arkiva should be highlighted:* The Coat of Arms of Petrovaradin of 1751 *(1/1899),* The Seal of Petar and Juraj Princes of Krbava *(2/1900),* Artis heraldicae notitia brevis… *[the review of the heraldic manual by I. Vorošić of 1772] (3/1901),* Prussian Flags Donated to Croatia by the Queen Maria Theresa *(4/1902),* The Armorial Patent for Luka Gaudencija of Dubrovnik of 1488 *(13/1911), and* Grgur Majcen – a Croatian Benefactor of the 16th Century *(17/1915). In the* Starine JAZU *he issued* The Armorial Patents of the Croatian Counties *(30/1902), in the monograph* The Last Zrinski's and Frankopan's *(1908)* Their Seals and Coats of Arms*, in the monograph* Stari i novi Zagreb *he wrote on* The Coat of Arms of Mihalj Dabski of Zagreb, Barber to the King Sigismund *(I/1925), and in the* Čast i dobro zavičaja *(1937) on* The Coat of Arms of Field Marshall Lieutenant (FML) Šimunić and FML Mikašinović*, while in* Jutarnji list *he published a series of smaller articles:* The Coat of Arms of the Old Croatian Family of Gusić of the Tribe of Gusić at the Cemetery in Črnomelj in Carniola *(25/1936, 8890),* A Discovery in the Catacombs of St. Mark [and on the Coat of Arms of the Calcinelli Family, the Citizens and Merchant of Zagreb] *(26/1937, 9108),* The Coats of Arms of Zrinski and Frankopan in Zagreb and Remete *(28/1939, 9792), and* What shall be the Coat of Arms of the Banate of Croatia? *(28/1939, 10029).*

He collaborated on the Croatian Encyclopaedia – Encyclopaedia Croatica *(e. g. in Vol. I of 1941 sub voce* Armales*). He also collaborated on the first volume of* Naša domovina *(Zagreb, 1943) with the* Croatian Sphragistics and Ex Libris*. Among his last works, and certainly the last in heraldry, was the article* The Old Coats of Arms of Lands of the Independent State of Croatia*, issued in the* Viesnik Hrvatskog arheološkog društva Zagreb *(n.s. 22-23/1942-1943).*

*Laszowski died in Zagreb on 28 November 1949. Among his legacy of manuscripts there are several unpublished heraldic, sphragistic, and genealogical papers, which are preserved today in a separate archive in the Croatian State Archives in Zagreb and by his successors (*Archivum familiae Laszowski*).*

Emilij Laszowski was an extremely meritorious Croatian historian and publisher of archival materials, founder of various institutions and societies, and a prominent member of the Croatian social and cultural elite of his time.

His key contributions to the Croatian heraldry, sphragistics, and genealogy are threefold: 1) the research of nobility and publication of armorial patents and other archival documents; 2) founding the journal Vitezović*; 3) writing the heraldic album* The Coats of Arms of Yugoslavia*.*

For more details on the life and work of Emilij Laszowski, see: ***Mario Stipančević****,* Emil Laszowski – pripadnik hrvatske intelektualne elite na prijelazu 19. i 20. stoljeća*, Doctoral Thesis, Supervisor prof. dr. sc.* ***Damir Agičić****, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012; also the catalogue by* ***Milovan Petković*** Emilij Laszowski Szeliga (1868 – 1949)*, Zagreb: Družba "Braća hrvatskoga Zmaja" (Biblioteka Posebna izdanja – Monumenta draconica, Vol. I), 2000. Among other papers cf.* ***Mladen Švab****,* Uzleti jednoga zmaja. – U povodu 50. godišnjice smrti i 110. obljetnice objelodanjivanja prvenca Emilija Laszowskog (28. studenoga 1949. – 28. studenoga 1999), Vijenac *(Zagreb), Vol. VII, nr. 150/1999;* ***Velimir Deželić****,* Emilije Laszowski o 25. godišnjici njegovoga književnoga rada (10. II. 1889 – 10. II. 1914)*, Zagreb: Braća hrvatskog Zmaja (Vol. XXIV), 1914; editorial text* Laszowski, Emilij, povjesničar i arhivist (Brlog na Kupi, 1. IV. 1868. – Zagreb, 28. X.(!) 1949)*, in:* Tko je tko u NDH. Hrvatska 1941 – 1945*,* ***Marko Grčić*** *ed., Zagreb: Minerva (Biblioteka Leksikoni), 1997, s.v.;* ***Mario Stipančević****,* Neznani svijet Emila Laszowskog, Arhivski vjesnik *LIII (2010): 279-310;* ***Tomislav Galović****,* Hrvatska heraldička periodika: Vitezović i Glasnik heraldike, Arhivski vjesnik *LII (2009): 81-127;* ***Ralf Harteminck – Željko Heimer****,* Heraldički albumi tvrtke Kava Hag */ Heraldic Albums of the Coffee Hag Company,* Grb i zastava *II (2008) 4: 4-5; the bibliography of E. Laszowski (although incomplete) see in:* ***Velimir Deželić st.****,* Bibliografija književnog rada Emilija Laszowskoga (1889. – 1929)*, (*Prilog Vjesniku Kr. drž. arhiva*, IV/1929), Zagreb 1930, 1-23;* Bibliografija rasprava i članaka *(IV. Historija), Vol. 8, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1965, 374-383.*

(nastavak sa str. 6)

čijem su bijelom polju izvezene godine osnutka društva i posvete zastave *1901-1911*. Iznad štita uzdiže se zlatno sunce, simbol nade i novog početka. Štit je okružen viticama s cvijetom lipe. Bordura reversa jednaka je borduri aversa.

Na jednostavnom drvenom stijegu (245×15×7 cm) koji završava motivom lire s pet žica te figurom djevojke sa suncem, sačuvana je 21 zakovica s imenima donatora, osoba i kulturnih udruženja.

Zastavi pripada i zastavna vrpca koju je prema običaju društvu darovala kuma. Izrađena je od trake u obliku trobojnice, 158×38 cm, s izvezenim natpisom te je vezana u mašnu.

Zbog vidnog oštećenja zastava danas nije izložena, i trenutno se nalazi u čuvaonicama Muzeja čekajući restauraciju.

(cont. from p. 6)

On a simple wooden staff (245×15×7 cm) is a finial with a five-stringed lyre and a female figure with a sun. Preserved on the staff are 21 nails with donor names - individuals as well as various other cultural societies.

The flag is equipped with a streamer that was, according to custom, donated to the society by the flag female patron. It is a tricolour ribbon 158×38 cm with an embroidered inscription and tied in a bow.

Due to noticeable damage, the flag is not exhibited today and is preserved in the museum storage waiting for restoration.

---

1 Kastav je gradić smješten 10-tak kilometara sjeverozapadno od Rijeke. Kastavština u povijesno-geografskom smislu označava teritorij na kojem se primjenjivao Kastavski zakon (Preluk, Veprinac, Lisina, Brgud, Škalnica, Lipa, Lisac, Studena, Zvir, Rječina)
Kastav is a small town 10 km northwest of Rijeka. Kastavština is the historical geographic term for the territory under jurisdiction of the Kastav legislation.

2 Mnoga pjevačka društva u ovom razdoblju nazivaju se vilama prema nadnaravnim mitskim bićima iz staroslavenskog folklora koja su zamišljena kao lijepe djevojke predivnog glasa, ali koje su usprkos svojoj ženstvenosti vatrene ratnice. U potrazi za identitetima koji nisu ugarski niti germanski, motivi na zastavama, i ostalim simbolima, vuku pretkršćansko slavensko porijeklo.
Many choral societies of the period use the name ***fairy****. Fairies were supernatural, mythological creatures of old Slavic folklore, conceived as beautiful girls with wonderful voices, who were fierce warriors. Searching for identities which were neither Hungarian nor German, the symbols have pre-Christian Slavic origins.*

3 Milan Brozović (Kastav, 1886. – 1957.) završava Državnu obrtnu školu u Trstu 1905.; do 1907. radi u Rijeci kao kipar, zatim odlazi na Kiparsku akademiju u Beč, gdje provodi godinu dana. Od 1908. radi kao učitelj u Delavskoj školi u Kastvu. Bio je aktivan u radu kulturno-prosvjetnih društava Kastavštine.
Graduated from the State Crafts School in Trieste in 1905, a sculptor in Rijeka, the Vienna Sculpture Academy. Since 1908 a teacher in the Crafts School in Kastav. Active in societies in Kastav.

Jasminka Ćus Rukonić

Grbovi creskog ladanja

Izložba, Creski muzej, ožujak-svibanj 2013.

Coats of Arms in the Cress Countryside

Exhibition, the Cres Museum, March-May 2013

Svako ladanje pa tako na otoku Cresu, predstavlja posjed na selu, točnije seosko imanje vlastelina, koji ne živi stalno na selu, već prebiva u obližnjem gradu – Osoru ili Cresu. Na otoku Cresu su u prošlosti većinski vlasnici zemlje, uz katoličku crkvu i crkvene redove, općinu Osor ili Cres, bile i razne bratovštine te plemići ili vlastela, pa se stoga na ladanju, gdje su ljeti odlazili na odmor, ponegdje nalaze i njihovi grbovi.

Kao u čitavoj srednjovjekovnoj Europi, tako su i na istočnom dijelu Jadrana razvijeni gradovi poput Osora i Cresa svoj izgled oblikovali i potvrđivali suživotom urbane jezgre i njezine agrarne okolice. Osim plemića i imućniji su pučani, također stanovnici grada, posebice od XIX. st. kvalitetu svoga življenja htjeli poboljšati povremenim djelatnim boravkom na svom novostečenom zemljoposjedu. Većina ladanjskih sklopova utemeljena je iz privrednih i gospodarskih razloga, radi boljeg uzdržavanja i stalnijeg nadziranja posjeda, najčešće krajem proljeća, kada su se ovce strigle i proizvodio sir.

Na creskom ladanju do sada smo pronašli dvadeset i dva grba i znaka, od toga jedan izrađen u mramoru (de Petris iz Belog), njih osamnaest izrađenih u kamenu, jedan od lijevanog armiranog betona (petokraka iz Belog), jedan od pečatnog voska (austrougarska carska državna ustanova iz Belog), a jedan je izrađen od gipsa-štukature (franjevački grb iz Martinšćice).

Četiri grba nastala su u XV. st., po pet u XVI. i XVII., po tri u XVIII. i XIX. te dva u XX. st. Najveća uporaba grbova i znakova na creskom ladanju bila između XV. i XVII. stoljeća, u vrijeme druge venecijanske uprave (1409. – 1797.) na otoku Cresu.

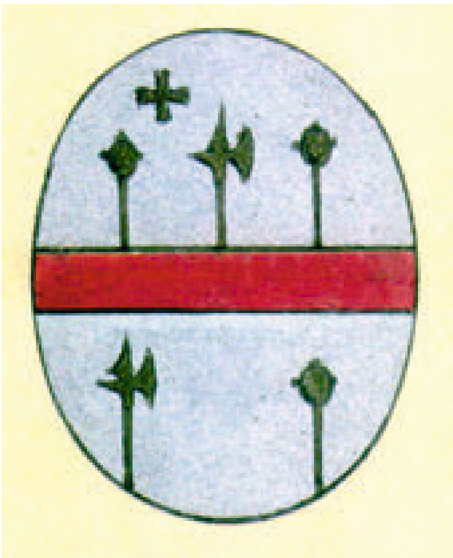
Kameni grbovi creskog ladanja uglavnom se nalaze na nadvratnicima ulaznih vrata, krunama zdenaca, nadgrobnim pločama ili samostalno na postamentu. Na nadgrobnim spomencima su tri grba obitelji Bochina, dva grba bratovštine Svetog Tela i bratovštine ratara, grb nepoznate obitelji iz Stivana te tri znaka pučkih bogatih obitelji Kamalić (Merag), Šintić (Predošćica), Vidić (Bućev). Na nadvratnicima nađena su dva znaka sv. Bernardina (Beli, Stivan), T znak i grb obitelji Bochina na Parhavcu. Jedan je samostojeći grb Republike Venecije replika (Beli), zatim grb nepoznate obitelji na kamenici iz Brega i druge na pilu iz Lubenica, grb obitelji Sforza na kruni zdenca te jedan znak sv. Bernardina na križu u Dragozetićima.

Izložba je otvorena 30. ožujka 2013 u Creskom muzeju pri Pučkom otvorenom učilištu Mali Lošinj u palači Arsan u Cresu i ostaje do 18. svibnja 2013. Prilog TV Lošinj s otvaranja može se pogledati na http://www.youtube.com/watch?v=HRCzO-vTQrc

Gore: Grb obitelj Sforza na kruni zdenca, Martinšćica, XVII. st. Dolje, grb Sforza prema Baxa *Blasonario istriano*.

Top: The Sforza family arms on the wellhead, Martinšćica, 17th c. Bottom: The Sforza arms according to Baxa's Blasonario istriano.

The island of Cres, like any countryside, includes rural properties belonging to absentee landowners from the nearby towns – Osor and Cres. In the past, after the Catholic Church, religious orders, and the municipalities of Osor and Cres, the major property owners on the island were various fraternities and members of the nobility or gentry. Therefore, their coats of arms may be found in the country estates where they spent summer holidays.

As in all medieval Europe, eastern Adriatic cities like Osor and Cres developed their appearance through the coexistence of an urban core and its agrarian surroundings. Noble and wealthy residents of the city wanted to improve their lives by spending some time on their newly-earned country properties, especially beginning in the 19th century. However, most country estates were established for business and economic reasons – for better monitoring and maintenance of rural activities, particularly in late spring during the sheep shearing and cheese production season.

Twenty-two examples of coats of arms and symbols have been found in the Cres countryside so far. One is made of marble (de Petris in Beli), eighteen are of stone, one is made of cast reinforced concrete (a five-pointed star in Beli), one is made of sealing wax (an Austro-Hungarian imperial institution in Beli) and one is made of plaster or stucco (a Franciscan coat of arms in Martinšćica).

Four of these coats of arms date from the 15th century, five each from the 16th and 17th centuries, three each from 18th and 19th centuries, and two date from the 20th century. The greatest use of coats of arms and symbols in the Cres countryside was between the 15th and the 17th century, during the second Venetian rule (1409 - 1797) over the island of Cres.

Stone coats of arms in the Cres countryside are mostly located on entrance door pediments, well heads, gravestones, or independently on a pedestal. Gravestones feature the following coats of arms: three coats of arms of the Bochina family, two coats of arms belonging to the fraternity of the Sacred Body and to the agriculture fraternity, a coat of arms of an unknown family from Stivan, and three symbols of the wealthy commoner families Kamalić (Merag), Šintić (Predošćica), and Vidić (Bučev). On the entrance door pediments are two symbols of St. Bernardine (Beli, Stivan) and the T-shaped symbol and the coat of arms of the Bochina family (Parhavac). There is also one stand-alone symbol, a replica of the original coat of arms of the Republic of Venice (Beli), the coats of arms of an unknown family on a stone vessel (Breg) and another unknown family on a stone sink (Lubenice), and the Sforza family coat of arms on the well head and the symbol of St. Bernardine on the cross (Dragozetići).

The exhibition opened 30 March 2013 in the Cress Museum of the Adult Education Centre in Mali Lošinj in the Arsan Palace in Cres and will close 18 May 2013. A TV Lošinj report from the opening ceremony is available at http://www.youtube.com/watch?v=HRCzO-vTQrc.

Marcus E. V. Schmöger

84 liste i 60 stranačkih zastava: talijanski parlamentarni izbori 2013.

84 Lists and 60 Party Flags: the 2013 Italian ParliamentaryElections

* Pogreške u slaganju ilustracija objavljene u tiskanom izdanju, ovdje su ispravljene.

* Errors in ordering of the illustrations issued in the printed issue are here corrected.

Italija ima šarolik, složen i često promjenjiv sustav političkih stranaka. Razlozi takvog razvoja su mnogi nakon što početkom 90-ih urušio se stariji, stabilniji (no unatoč tome već raznorodan) sustav. Značajan čimbenik je izborni sustav koji daje prednost izbornim koalicijama na račun pojedinih konsolidiranih stranaka, tako da veći broj malih stranaka zajedno može lakše doći do mjesta.

Za izbore za dva doma talijanskog parlamenta koji su održani 24. i 25. veljače 2013. izborno je povjerenstvo prihvatilo 184 oznake (*contrassegni*), a od njih je 84 zaista i rabljeno na izbornim listićima. *Contrasegni* predstavljaju pojedinu stranku ili stranački savez (koaliciju) i uglavnom su identični ili vrlo slični općem stranačkom simbolu.

Talijanske stranke obilno se koriste zastavama. U većini zastave prikazuju stranački znak na jednobojnom polju, ali ima i drugačijih rješenja. Autor priprema opsežan rad o talijanskim stranačkim zastavama koji će obuhvatiti najmanje posljednjih 25 godina, a koji se temelji na zbirci od više od 240 takvih zastava koje je prikupio. Ovdje su ukratko predstavljene samo stranke i koalicije koje su se natjecale na izborima u veljači 2013. Ilustrirano je 60 zastava, dok za preostale 24 stranke, uglavnom vrlo male, zastave nisu zabilježene.

Uz nazive stranaka prikazan je broj mandata koje su osvojile na izborima 2013. Prvi broj odnosi se na Donji dom (*Camera dei Deputati*, 630 mjesta), a drugi na Gornji dom (*Senato*, 315 mjesta). Brojka u [uglatim zagradama] odnosi se na broj ilustracije.

Koaliciju lijevog centra vodila je Demokratska stranka *Partito Democratico* 293-109 [1], čija je zastava svojevrsna "grbovna zastava", koja prikazuje stranačke inicijale PD u talijanskim bojama te obično i puno ime stranke i maslinovu grančicu (kao referencu na koaliciju *Ulivo* koja joj je prethodila). SEL *Sinistra Ecologia Libertà* = Ljevica Ekologija Sloboda 36-7 [2] je lijeva socijalistička stranka s crvenom zastavom s kružnim znakom u kojem je ispisano ime stranke i njezinog predsjednika. Snage bliže centru u koaliciji nedavno su osnovale Demokratski centar *Centro Democratico* 6-0 [3] koji uglavnom koristi narančasti znak na bijelom polju. Ponovo osnovana Talijanska socijalistička stranka PSI *Partito Socialista Italiano* 4-1 [4] rabi

(nastavak na str. 16)

Italy has a diverse, complicated, and fluid system of political parties. This is due to a number of developments after the older, more stable (but already diverse) system collapsed in the early 1990s. One major factor is how the electoral system favours electoral alliances instead of single consolidated parties, so that a large number of small parties can gain seats under the umbrella of an alliance.

For the 24/25 February 2013 elections for the two houses of the Italian parliament, 184 contrassegni *(electoral symbols) had been accepted; of these the 84 actually appeared on the ballots. The* contrassegni *either represent a single party or an electoral alliance and are usually congruent or at least similar to the general party symbol.*

Italian parties make widespread use of flags. In the majority of cases, the flag shows the party symbol on a mono-coloured field, but other constellations like "banners-of-arms" do occur as well. The author is working on a comprehensive publication about Italian party flags, covering the last 25 years; this will be partly based on his collection of currently 240 Italian political flags. Here are briefly shown only those parties or alliances participating in the February 2013 elections. The plate with the figures shows 60 flags; while for the remaining 24 parties, which are mostly very minor, the flags are not recorded.

*Adjacent to the party names appear the number of seats gained in the 2013 elections; The first number indicates the lower house (*Camera dei Deputati*, 630 seats), the second the upper house (*Senato*, 315 seats). The number in [brackets] denotes the figure.*

The centre-left alliance was led by the Partito Democratico *(Democratic Party) 293-109 [1]. The flag is basically a banner-of-arms, showing the party abbreviation PD in the Italian colours, and usually the entire party name and an olive branch (as reference to the Ulivo alliance as predecessor). SEL 36-7 [2] is a left-socialist party with a red flag containing the circular logo with the party name (*Sinistra Ecologia Libertà *= Left Ecology Freedom) and the name of the leader. The more centrist forces in the alliance have recently founded the* Centro Democratico *(Democratic Centre) 6-0 [3] that uses a mainly orange logo on a white field. The revived PSI (*Partito Socialista Italiano *= Italian Socialist Party) 4-1 [4] has a red flag with the rose of the European Socialists combined with the Italian colours in bottom. Mainly active in Piedmont are the* Moderati *(Moderates) that use a yellow flag [5] with their logo referring to the Italian and European flag.*

The centre-right coalition was again led by former prime minister Silvio Berlusconi's party, Popolo della Libertà *(PDL = People of Freedom) 97-93 [6] The flag is a simple white logo flag, the logo mainly containing party and leader name.* Fratelli d'Italia *(Brothers of Italy; the name refers to the national anthem) 9-0 [7] is a recent split from PDL, aimed at more conservative voters; one version of the flag is brown with the logo; the logo combines a ribbon in the national colours with the blue-*

(cont. on p. 16)

Jelena Borošak Marijanović

Zastava Jadranske straže iz 1931. godine
Nepoznata zastava iz Zbirke Hrvatskog povijesnog muzeja

The Flag of the Adriatic Guard of 1931
An Unknown Flag from the Croatian History Museum Collection

Organizacija za promicanje mora i pomorstva **Jadranska straža** osnovana je 1922. godine sa sjedištem u Splitu. Djelovala je sve do propasti Kraljevine Jugoslavije odnosno dolaska Talijana u Split 1941. Nastala je iz potrebe suprotstavljanja otvorenoj namjeri Kraljevine Italije da

The ***Adriatic Guard*** *(Jadranska straža), an organization for the promotion of the sea and seamanship, was established in 1922 in Split. It was active until the fall of the Kingdom of Yugoslavia, i.e. until the arrival of Italians in Split in 1941. It was formed to help counter the overt intention of*

Fotografije/*Photographs*: Ivana Mora Asić

preuzme veći dio istočnog Jadrana, s programom kulturnog, gospodarskog i općeg unapređivanja Jadrana. *„Jadran je glavni oslonac i snaga države"* njezina je konstantna propagandna poruka.

Jadranska straža je razvila brojne aktivnosti i bila je dostupna svima, bez obzira na stupanj naobrazbe. Iako osnovana s ciljem ostvarivanja prvenstveno hrvatskih nacionalnih interesa na istočnom Jadranu, ubrzo Jadranska straža djeluje kao tipična režimska i unitaristička formacija u duhu integralnog jugoslavenstva. Nakon stvaranja Banovine Hrvatske organizacija mijenja dotadašnji politički okvir i djeluje *„za promicanje hrvatskih pomorskih ciljeva"*, kako najavljuje u podnaslovu svojeg zagrebačkog časopisa *More*.

Široka izdavačka djelatnost i mnoštvo popularnih i ilustriranih izdanja Jadranske straže dopiralo je do mnogih slojeva društva međuratne Jugoslavije: godišnjak *Almanah Jadranske straže* (1925. – 1929.), mjesečnik *Naše more* (1935. – 1939.), mjesečnik *More* (1940. – 1941.), časopisi za mladež *Mladi stražar* (1929. – 1932.), *Podmladak Jadranske straže* (1933. – 1941.), kalendari, slikovnice, niz izdanja monografija *Pomorske biblioteke*, turistički vodiči *Jadranske biblioteke*, kao i posebna izdanja, mnoga koje su uređivali vodeći hrvatski intelektualci tog vremena. Opisana društvena zastava nastala je u vrijeme kada organizacija Jadranske straže djeluje kao jedna od članstvom brojnijih i teritorijalno rasprostranjenijih udruženja tadašnje Kraljevine Jugoslavije.

Vijest o programu svečane posvete te zastave donosi glasilo udruženja

the Kingdom of Italy to take over the majority of the eastern Adriatic, under a program of cultural, economic, and general improvement of the area. "The Adriatic is the main foundation and power of the state" was organization's constant propaganda message.

The organization advanced numerous activities and its membership was open to all, of any educational level. Although established primarily to promote Croatian national interests in the eastern Adriatic, the Adriatic Guard soon began acting in support of the united Yugoslavia. However, after the Banate [autonomous province] of Croatia was formed in 1939, the organization altered its previous political framework and began acting "for promotion of Croatian maritime goals", as announced in the masthead of its Zagreb magazine, More.

The Adriatic Guard's numerous and widely-distributed popular and illustrated publications reached various classes of the society of the inter-war Yugoslavia: the annual Almanah Jadranske straže *(1925 – 1929), the monthlies* Naše more *(1935 – 1939) and* More *(1940 – 1941), the youth magazines* Mladi stražar *(1929 – 1932) and* Podmladak Jadranske straže *(1933 – 1941), calendars, pictorial books, the monograph series* Pomorska biblioteka*, and the* Jadranska biblioteka *tourist guides, as well as many special issues edited by the leading Croatian intellectuals of the period. The Adriatic Guard's 1931 flag was created when the organization acted as one of the largest and most geographically representative organization in the Kingdom of Yugoslavia.*

The announcement of the programme for the flag's ceremonial consecration was issued by the organization's magazine, Jadranska straža*, in its issue number 9, in September 1931. The act took place in front of the Zagreb Art Pavilion "with presence of all national and humanitarian associations", the flag was blessed by Zagreb's Archbishop **Antun Bauer**, and the patron was **Queen Mary**. The ceremony celebrated the birthday of the **Crown Prince Peter** (born on 6*

istoimenog naziva *Jadranska straža* u broju 9 iz rujna 1931. Iz vijesti saznajemo da će se čin posvete odigrati ispred Umjetničkog paviljona „u prisutnosti svih nacionalnih i humanitarnih društava“, da će zastavu blagosloviti zagrebački nadbiskup **Antun Bauer**, a kuma će biti kraljica **Marija**. Tim činom proslavit će se rođendan prestolonasljednika **Petra** (rođen 6. rujna 1923.) koji je pokrovitelj društva. Također iz vijesti saznajemo da je zastava izrađena u umjetničkoj radionici časnih **Sestara milosrdnica** u Zagrebu. Reportažu o ceremoniji posvete zastave pod naslovom *„Nj. Vel. Kraljica i Nj. Vis. Kraljević Petar u Zagrebu“* donio je na tri stranice zagrebački ilustrirani tjednik *Svijet* u broju 11 od 12. rujna 1931.

Zastava je jugoslavenska trobojnica pačetvorinasta oblika izrađena od dvostrukog svilenog ripsa veličine 122×120 cm, obrubljena zlatnim pozamenterijskim resama, bogato ukrašena višebojnim svilovezom i aplikacijama od zlatnih pozamenterijskih vrpci te dvije kićanke na kraju. Avers i revers zastavnog lista ukrašeni su identičnim simboličnim i ornamentalnim ukrasima, razlika je jedino u pismu na kojem su izvezeni natpisi. Na aversu se u sredini na bijelom te dijelom na plavom i crvenom polju u obliku jedne vrste normanskog štita nalazi vezeni znak udruženja *Jadranska straža* s ćiriličnim natpisom uokolo *Mesni odbor II/ Zagreb 6. IX. 1931.* te geslom udruženja *Čuvajmo naše more!* po bijelom polju. Uz rub je zastavni list ukrašen apliciranom bordurom od zlatne pozamenterije s vegetabilnim motivom u uglovima lista. Revers je identičan samo što su natpisi latinicom i ijekavicom.

Zastavni rukav ukrašen je sa sedam pločica u obliku štita, dimenzija 8,8×4,7 cm, izvedenih tehnikom emajla. Štitovi su ukrašeni varijantom znaka Jadranske straže, a na svakom je zlatotiskom ispisano ime jednog člana vladarske kuće Karađorđevića: Maria (autograf), Tomislav, Andrej, Petar, Aleksandar (autograf), Princ Pavle, Kneginja Olga.

Zastava je pričvršćena na drveno koplje dužine 276 cm, ukrašeno rezbarenim ukrasom i kanelurama. Na vrhu koplja nalazi se pozlaćen vršak 40×15 cm u obliku ovalnog znaka organizacije.

Zastavi pripada i zastavna vrpca izrađena od plavog svilenog ripsa (107×19 cm), ukrašena vezenim grbom Kraljevine Jugoslavije i zlatoveznim natpisom „Marija“. Vrpca je obrubljena zlatnim pozamenterijskim resama, pričvršćena na metalni nosač koji se zlatnim pozamenterijskim gajtanom s kićankama privezivao na zastavno koplje.

Zastava se čuva u specijalnom kovčegu načinjenom od kože podstavljenim svilom. Izradila ga je zagrebačka tvornica kovčega „Sljeme“. Danas se čuva u zbirci zastava Hrvatskog povijesnog muzeja pod inv. br. HPM 98708.

September 1923), the patron of the organization. The flag was manufactured in the art workshop of the **Sisters of Mercy** *in Zagreb. The three-page report on the ceremony, entitled “HRM the Queen and HRH Prince Peter in Zagreb”, appeared in Zagreb's illustrated magazine* Svijet *in its issue number 11, on 12 September 1931.*

The flag is the Yugoslav tricolour, 122×120 cm, made of double silk rep fabric edged with golden fringe, richly ornamented with multicoloured silk embroidery and golden ribbons and two tassels at the fly. The obverse and reverse of the flag field are ornamented with identical symbolic and ornamental elements, differing only in the script of the embroidered inscriptions. On the obverse, on the central white field and partially in the blue and red fields, is an embroidered emblem of the organization in a shield-shape, with a Cyrillic inscription along its edges reading “Local Chapter II/Zagreb 6. IX. 1931.” and the motto “[Let Us] Preserve Our Sea!” The flag's edges are ornamented with an appliquéd golden border with floral pattern. The reverse is identical, but the inscriptions are in Latin script.

The flag sleeve is adorned with seven plates in the shape of armorial shields. The 8.8×4.7 cm shields are enamelled variants of the Adriatic Guard emblem, each with the name in gold of a particular member of Yugoslavia's ruling house of Karageorgevich: Maria (autograph), Tomislav, Andrew, Peter, Alexander (autograph), Prince Paul, and Princess Olga.

The flag is attached to a wooden spear 276 cm long, ornamented with carved patterns and grooves. The spear is topped with an oval gilded finial 40×15 cm in the shape of the organization's emblem.

A streamer had been attached to the flag, made of blue silk rep (107×19 cm), ornamented with an embroidered coat of arms of the Kingdom of Yugoslavia and the inscription “Marija” in gold (for the flag's patron, Queen Mary). The streamer is edged with golden fringe, attached to a metal suspender that was attached to the spear with gilded cord with tassels.

The flag is preserved in its own chest made of leather lined with silk, fabricated by the Zagreb suitcase factory “Sljeme”. It is preserved today in the flag collection of the Croatian History Museum under inventory number HPM 98708.

Tomislav Galović

Diplomski rad iz heraldike: Antonio Perković, Heraldička baština prostora današnje Sisačko-moslavačke županije

Heraldic Graduate Thesis: Antonio Perković, Heraldic Heritage of the Area of the Current Sisak-Moslavina County

Antonio Perković, student diplomskog studija povijesti, s odličnim je uspjehom obranio 22. veljače 2013. na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (modul: Srednji vijek) diplomski rad pod naslovom *Heraldička baština prostora današnje Sisačko-moslavačke županije* te stekao zvanje i titulu magistar edukacije povijesti. Rad je obranjen pred točlanim povjerenstvom u sastavu prof. dr. sc. Mirjana Matijević Sokol (predsjednik Povjerenstva), dr. sc. Tomislav Galović (mentor) i dr. sc. Ivan Botica (Staroslavenski institut, Zagreb). Diplomski rad obuhvaća 168 stranica teksta i 298 bilježaka, te pripadajući i u ovakvim radovima nezaobilazni ilustrativni dio. Iako se u metodološkom pogledu ovoj temi može pristupiti i na drugi način pristupnik se odlučio za onaj koji je posebno opravdan u heraldičkim istraživanjima te mu je kao svojevrsni uzor, ali ne i jedini, poslužila knjiga-katalog Goroslava Oštrića *Monumenta heraldica. Izbor iz heraldičke baštine Primorsko-goranske županije* (2002.).

Obrađujući heraldičku baštinu koja potječe ili je sačuvana na prostoru današnje Sisačko-moslavačke županije, pristupnik je u uvodu izložio temu svoga diplomskoga rada – obrazloživši metodologiju, te vremenski (razvijeni i kasni srednji vijek te rani novi vijek) i prostorni okvir svoga istraživanja dajući ujedno i pregled relevantne historiografske literature. Osnovni su kriteriji kojima se autor vodio, na temelju izvorne građe i literature, da u rad uvrsti: 1) *pojedince, odnosno plemićke obitelji, koji grb (i plemstvo) stječu grbovnicom*, 2) *plemićke obitelji čije je heraldičko obilježje pronađeno u obliku diplomatičkog, sfragističkog, epigrafičkog ili numizmatičkog vrela*, 3) *plemićke obitelji koje obitavaju na nasljednom ili stečenom posjedu, a o kojoj postoje heraldički podaci*, i najzad 4) *oblici heraldike crkvenih organizacija koje imaju posjede, a o kojima postoje heraldički podaci*, a koji su živjeli odnosno djelovali na području županije unutar utvrđenog prostorno-vremenskog okvira.

U drugom poglavlju prikazan je prostor današnje Sisačko-moslavačke županije kroz povijest te zasebno crkveni posjedi na tome području. Središnji dio rada čine pet nosećih poglavlja: Grbovnice plemstva s prostora današnje Sisačko-moslavačke županije u kojem pristupnik piše o grbovnicama koje se čuvaju u Gradskom muzeju Sisak, Državnom arhivu u Sisku, Arhivu HAZU i Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. Slijedi potom poglavlje o grbovima koji se nalaze ili su se nalazili u fizičkom obliku na prostoru današnje Sisačko-moslavačke županije. Tu se podrobnije govori o sačuvanim grbovima obitelji Erdődy, obitelji Zrinski i obitelji Roh de Deche. Zasebno se obrađuju plemićke obitelji s posjedima na promatranom prostoru i njihovi grbovi, njih ukupno preko trideset (Alapić, Babonić – Blagajski, Bakač – Erdődy, Banić de Lendwa, Batthyány, Berislavić Grabarski, Branković, Cudar, Čupor, Drágfi, Egervarski, Farkašić, Krčkih knezova Frankopana, Gising, Gregorijanec, Henningh od Susedgrada, Hermannfy od Grebena, Hrvatinić – Latkfy, Hržić, Imprić, Jelačić od Biševića, Kaniški, Kaštelanović, Keglević, Morovićki – Maróti, Pekri de Petrovina, Peranski, Roh de Deche, Svetački, Šišinački od Šišinc, Ugrinović od Roga, Zalathnoky, Zrinski, ostali plemići). U sljedećem poglavlju obrađena je crkvena

Grbovnica Ferdinanda II. Pavlu Matlekoviću, Beč 16. kolovoz 1628. godine (Gradski muzej Sisak)
The letter patent of Ferdinand II to Pavle Matleković, Vienna, 16 August 1628.

Antonio Perković defended his graduate thesis on 22 February 2013 in the History Department of the Faculty of Philosophy of the University of Zagreb (module: Middle Ages). He received an excellent grade and received his Master's degree in History Education. His thesis, Heraldic Heritage of the Area of the Current Sisak-Moslavina County, *was reviewed by the commission composed of Prof. Dr. Mirjana Matijević Sokol (chairperson), Dr. Tomislav Galović (mentor), and Dr. Ivan Botica (Slavonic Institute, Zagreb). It comprises 168 pages with 298 notes and, inevitable for such works, many illustrations. Although the topic may be approached through various methodologies, the candidate chose one especially valid for heraldic research. As a model, although not the only one, he used the book by Goroslav Oštić* Monumenta heraldica *(2002).*

Examining the heraldic heritage originating from or preserved in the area of the current Sisak-Moslavina County, the candidate describes the topic in the introduction, explains the methodology, provides the temporal and regional frame of his research, and reviews the relevant historiographical bibliography. Based on original materials and an extensive bibliography, he chose to include in the work: 1) individuals, i.e. noble families, who obtained a coat of arms (and nobility) with a letter patent, 2) noble families for which the heraldic emblems were found in diplomatic, sphragistic, epigraphic, or numismatic sources, 3) noble families living in inherited or purchased estates for which heraldic data was found, and finally 4) the heraldry of ecclesiastical organizations which held estates there for which data was found, all while living or being active in the area of the current county in the determined temporal-regional frame (the developed and late middle ages and early new age in the current county of Sisak-Moslavina).

In the second chapter, the Sisak-Moslavina region is presented through its history and that of the ecclesiastical estates in the area. Forming the central part of the work are five main chapters. The first deals with the Nobility Letter Patents from the area of the current county, where the candidate examines armorial letters preserved today in the City Museum of Sisak, the State Archives in Sisak, the Archives of the Croatian Arts and Sciences Academy, and the Croatian State Archives in Zagreb. It is followed by a chapter on coats of arms that are or were physically located in the area of the current county. It includes in more detail the coats of arms of the Erdődy, Zrinski, and Roh de Deche families. Separately presented are over 30 families with estates in the area and their armorial bearings (Alapić, Babonić – Blagajski, Bakač – Erdődy, Banić de Lendwa, Batthyány, Berislavić Grabarski, Branković, Cudar, Čupor, Drágfi, Egervarski, Farkašić, Frankopan, Gising, Gregorijanec, Henningh of Susedgrad, Hermannfy of Greben, Hrvatinić – Latkfy, Hržić, Imprić, Jelačić of Bišević, Kaniški, Kaštelanović, Keglević, Morovićki – Maróti, Pekri de Petrovina, Peranski, Roh de Deche, Svetački, Šišinački of Šišinc, Ugrinović of Rog, Zalathnoky, Zrinski,

Marko Vitez

Grb Pape Franje

Nakon petog kruga glasovanja 13. ožujka 2013. izabran je novi 266. po redu poglavar Katoličke crkve. Papa Franjo, rođen kao Jorge Mario Bergoglio, prvi je papa s južne polutke (i prvi iz Latinske Amerike), prvi isusovac na ovoj važnoj funkciji i prvi papa koji je uzeo novo ime nakon točno 1100 godina. Rođen je u Buenos Airesu prije 76 godina. Diplomirao je kemijsku tehnologiju, pridružio se Družbi Isusovoj te je poslije završetka studija teologije zaređen za svećenika. Biskupom Buenos Airesa postaje1992., a devet godina kasnije postaje i kardinalom. Kao nadbiskup putovao je javnim prijevozom, a stanovao je u iznajmljenom stanu pa je proglašen „kardinalom siromašnih“.[1]

Grb novoizabranog pape Franje sastoji se od štita i dodatnih elemenata prepoznatljivih za osobne grbove crkvenih dužnosnika, kao što su: mitra, ključevi svetog Petra i geslo (Slika 1). U plavom polju raspoređena su tri simbola. U gornjem dijelu polukružnog štita dominira žareće sunce – simbol Družbe Isusove, koje u svojem središtu ima ispisana tri crvena slova IHS – Kristov monogram (*Iesus Hominum Salvator* - Isus Spasitelj ljudi). Iznad slova H nalazi se križ, a ispod tri crna čavla, simboli muke na križu. U donjem dijelu štita heraldički desno nalazi se zlatna zvijezda koja je prema tradiciji simbol Djevice Marije, Kristove majke i majke Crkve. Osam krakova označava broj kršćanskih blaženstava. Lijevo od nje nalazi se zlatni cvijet narda.[2] Nard (lat. *Nardostachys jatamansi*) je cvjetnica iz porodice valerijana, cijenjena zbog svojeg mirisa. Nardovo ulje od davnina se rabi kao lijek i parfem.[3] U hispanskoj ikonografiji sveti Josip uobičajeno se prikazuje s grančicama narda u rukama. Odabir ovih simbola papa naglašava svoju odanost prema Djevici Mariji i svetom Josipu. Ispod štita na vrpci nalazi se geslo: *miserando atque eligendo* (samilošću i odabirom), koje je preuzeto iz jednog odlomka homilije svetog Bede Časnoga.[4] U njoj komentira evanđeosku epizodu poziva svetog Mateja ovim riječima: *Vidit ergo Iesus publicanum et quia misereando atque eligendo vidit, ait ili Sequere me* (Vidio je Isus carinika, a kako je gledao pun smilovanja i odabirući, reče mu: Slijedi me). Naime, ova se homilija nalazi u liturgiji časova na blagdan sv. Mateja, a na taj je blagdan 1953. budući papa osjetio prisutnost Božje ljubavi što je bila prekretnica u njegovom životu.

Iznad štita nalazi se mitra koja je podijeljena u tri zlatne pruge. Ne postoji slaganje oko značenja tih pruga. Dok dio heraldičara smatra da one predstavljaju trostruku papinsku vlast: zakonodavnu, izvršnu i sudsku; drugi tvrde da one označavaju: red, nadležnost i učenje samog pape. Nastavak je to prakse prijašnjeg pape Benedikta XVI. On je odbacio tijaru (koja se na osobnim grbovima papa koristi još od XIV. stoljeća)[5] i stavio mitru (koja je dekretom iz 1969. službeno zabranjena na osobnim grbovima). Iz mitre izlazi crvene vrpce (*infulæ*), identično oblikovane kao i na grbovima papa Ivana Pavla II. i Benedikta XVI.

Iza štita nalaze se zlatni i srebrni ključevi svetog Petra koji su ukršteni tako da im oštrice (pera) vire iznad štita prema van, a kljunovi (drške) su im povezani crvenim užetom.[6]

Novoizabrani je papa 18. ožujka odlučio zadržati grb koji je imao kao kardinal u Buenos Airesu (tj. zadržati sadržaj štita, naravno uz

(nastavak na str. 15)

The Coat of Arms of Pope Francis

After the fifth round of voting, on 13 March 2013 the 266th leader of the Catholic Church was elected. Pope Francis, born Jorge Mario Bergoglio, is the first pope from the Southern Hemisphere (and the first from Latin America), the first Jesuit pope, and the first pope to take a new name in exactly 1,100 years. He was born in Buenos Aires 76 years ago. After graduating in chemical technology, he joined the Society of Jesus (Jesuits) and was ordained after completing his theology studies. He became Bishop of Buenos Aires in 1992 and nine years later was made a cardinal. As archbishop he would commute by public transportation and lived in a rented flat, earning the reputation of the “cardinal of the poor”.[1]

*The coat of arms of the newly elected Pope Francis is composed of a shield and surrounding elements characteristic of ecclesiastical officers: a mitre, St. Peter's keys, and a motto (Fig. 1). In the blue field there are three symbols. In the top part there dominates a radiating sun, the symbol of the Society of Jesus, including the three red letters IHS – Christ's monogram (*Iesus Hominum Salvator *– Jesus the Saviour of People). Above the letter H is a cross, and below it three black nails, symbols of the passion of the cross. In the bottom part at the dexter is a golden star, by tradition the symbol of the Virgin Mary, the mother of Christ and Church. Its eight rays are for the eight Christian beatitudes. In sinister is a golden spikenard flower.*[2] *The blazon is:* Azure a sun in splendour or ensigned with initials IHS with a cross gules above three spikes sable and in base dexter a mullet of eight of the second and in sinister a spikenard flower also or.

Nard or spikenard (Lat. Nardostachys jatamansi*) is a flowering plant in the Valerian family, known for its intense scent. Since ancient times spikenard oil has been used as a medicine and a perfume.*[3] *In Hispanic iconography, St. Joseph is commonly shown holding spikenard branches. With the choice of these symbols the Pope highlights his loyalty to the Virgin Mary and St. Joseph. Beneath the shield is a ribbon inscribed* miserando atque eligendo *(lowly but chosen), taken from a passage of a homily by the Venerable Bede.*[4] *In it he recounts the evangelic episode of the call to St. Mathew:* Vidit ergo Iesus publicanum et quia misereando atque eligendo vidit, ait ili Sequere me *(Jesus looked at the publican, and because he looked with mercy and choosing, said to him, Follow me). This homily is set in the liturgy of St. Matthew's Day, and on that holiday in 1953 the future pope felt the presence of divine love, thus turning his life around.*

The shield is topped with a mitre with three golden stripes. There is no general agreement on the meaning of the stripes. Some heraldists believe they represent the triple papal government: legislative, executive, and judicial; other claim they represent the order, competence, and teachings of the pope. It continues the practice of the previous pope, Benedict XVI, who replaced the tiara (used atop the papal personal arms since the 16th century) with a mitre (forbidden by official decree since 1969

(cont. on p. 15)

(nastavak sa str. 13)

heraldika, tj. grbovi zagrebačkih biskupa s prostora današnje Sisačko-moslavačke županije. Zasebno se prikazuju crkveni redovi na ovomu području, pavlini – red sv. Pavla prvog pustinjaka i cisterciti. Nakon svega slijedi razmatranje o heraldičkoj baštini prostora današnje Sisačko-moslavačke županije.

Na kraju rada možemo prenijeti riječ pristupnika iz zaključka: *Heraldička baština prostora današnje Sisačko-moslavačke županije, ali i općenito heraldička baština hrvatskih povijesnih zemalja, usprkos početnim teškoćama i nedoumicama, pristupačno je i zahvalno područje istraživanja, koje nije isključivo samoj heraldici već se pogotovo dotiče i ostalih pomoćnih povijesnih znanosti bez kojih bi proučavanje iste bilo nezamislivo, ali usput otvara i druge mogućnosti unutar ostalih povijesnih znanosti.* Posebna je vrijednost ovoga rada što je pristupnik izvršio arhivska istraživanja te u prilogu rada donio u prijepisu 9 do sada neobjavljenih grbovnica.

(cont. from p. 13)

and others). The next chapter covers ecclesiastical heraldry, i.e. the arms of the bishops of Zagreb from the current county and separately the ecclesiastical orders of the area—the Order of St. Paul the First Hermit and the Cistercian Order. Finally the candidate provides deliberations on the heraldic heritage of the current county.

Perković concludes: The heraldic heritage of the area of the current Sisak-Moslavina County, but also generally the heraldic heritage of the historical Croatian lands, in spite of the initial difficulties and perplexities, is an accessible and rewarding area of research. It is not limited to heraldry only, but touches other auxiliary history sciences, without which such research would be inconceivable, while also opening further possibilities within other history sciences. The archival research performed by the candidate, as well as the transcripts of nine letters patent never before published, make his thesis especially valuable.

promjenu oznaka crkvenog ranga). Taj grb razlikovao se utoliko što su zvijezda (koja je tada bila petokraka) i cvijet narda bili srebrne boje. Štit je bio, u skladu s crkvenom heraldikom, nadvišen kardinalskim crvenim šeširom iz kojeg visi po petnaest kićanki sa svake strane (Slika 2 i 3). No, ubrzo zatim, 27. ožujka, Radio Vatikan i službene web stranice Vatikana javljaju kako je papa ipak odlučio promijeniti neke detalje (vjerojatno na nagovor vatikanskih heraldičkih stručnjaka, jer se radi samo o „strukovnim“ poboljšanjima). Tako je srebrna petokraka postala osmokraka, poboljšan je heraldički prikaz narda, koji je prije bio vrlo neprecizan, a i geslo sada stavljeno je na vrpcu, jer natpis bez nje nije u skladu s heraldičkim uzusima.[7]

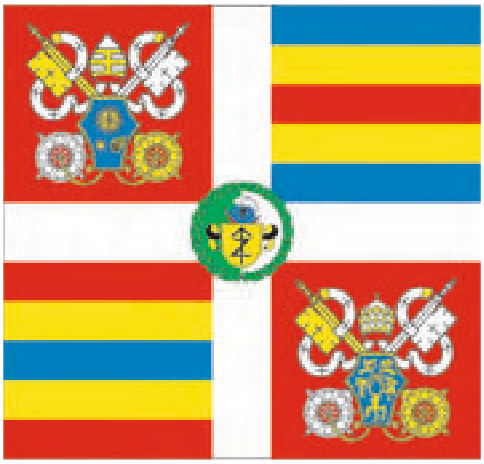
U skladu s vatikanskom tradicijom, novi papinski grb uključen je i u novu zastavu Švicarske garde, koja je posvećena 6. svibnja 2013. (godišnjica pljačke Rima 1527., na koju se provodi ceremonija prisege pripadnika Garde). Zastave se po ovom obrascu koriste posljednjih sto godina – kvadratnog oblika s bijelim križem koji dijeli zastavu na četiri polja. U prvom je crvenom polju grb trenutnog pape (umjetnički oblikovan u stilu onog u četvrtom polju, bez obzira na trenutni heraldički stil), u drugom i trećem su plavo-žuto-crvene pruge prema bojama tradicionalnih odora, a u četvrtom u crvenom grb pape Julija II. (*u plavom zlatni hrast*, grb obitelji della Rovere) koji je osnovao Gardu u XVI. stoljeću. U sredini križa nalazi se disk u kojem je prikazan grb trenutnog zapovjednika Garde okružen lovorovim vijencem. Pozadina diska obojena je u boje kantona iz kojeg zapovjednik dolazi.[8] Trenutni zapovjednik je Daniel Anrig, rodom iz kantona Sankt Gallen (stoga zeleno-bijeli disk). Njegov grb sadrži crni obiteljski znak u zlatnom štitu, nadvišen je kacigom papinske garde, a okolo se pružaju crno-zlatne vrpce.

1 http://www.vatican.va/holy_father/francesco/biography/documents/papa-francesco-biografia-bergoglio_en.html i http://en.wikipedia.org/wiki/Pope_Francis (posjet 3.4.2013.)
2 Hrvatski enciklopedijski rječnik, s.v. „nard.“
3 Nardovo ulje spominje se na više mjesta u Bibliji, najpoznatije u Iv 12,1-8, kada je Marija pomazala Isusu noge nardovim uljem.
4 Homilia XXX, The Complete Works of Venerable Bede, Vol. V, John Allen Giles (ed.), Whittaker, London, 1843. Str. 219-227. http://books.google.hr/books?id=vzEYAAAAYAAJ
5 U crkvenim se krugovima smatralo da nema više potrebe stavljati tijaru na osobne grbove jer je posljednji papa krunjen njome Pavao VI. 1963. Kasnije ju je prodao kako bi tim novcem izgradio naselje za beskućnike na periferiji Rima.
6 „The Coat of Arms of Pope Francis“, The Holy See, http://www.vatican.va/holy_father/francesco/elezione/stemma-papa-francesco_en.html (posjet 3.4.2013).
7 „Variato lo Stemma pontificio, una stella a otto punte simboleggia le Beatitudini“, Radio Vaticana, 27.03.2013. http://it.radiovaticana.va/news/2013/03/27/variato_lo_stemma_pontificio,_una_stella_a_otto_punte_simboleggia_l/ it1-677397; „Variations in Papal Coat of Arms“, News.Va, 29.03.2013. http://www.news.va/en/news/varations-in-papal-coat-of-arms (posjet 3.4.2013).
8 „Vatican – Swiss Guard (Part I)“, Flags of the World, http://www.crwflags.com/fotw/flags/va-swiss.html (posjet 13.5.2013.)
“Swiss Guard Mark Their Feast Day”,Vatican Radio - English Section, 06.05.2013. http://www.facebook.com/VaticanRadioEnglish (posjet 13.4.2103.)

from use in personal ecclesiastical arms). Red ribbons (infulæ) hang from the mitre, in the same design as those in the arms of John Paul II and Benedict XVI.

Behind the shield there are the crossed golden and silver keys of St. Peter, with blades at the top pointing outwards and bows in the bottom tied with a red rope.[6]

On 18 March the newly elected pope decided to retain the arms he used as cardinal of Buenos Aires (i.e. its shield contents, but with the change in ecclesiastical rank insignia). That coat of arms differed in the star (then being five-pointed) and spikenard flower both being shown silver. In accordance with ecclesiastical heraldry, the shield was topped with red cardinal's hat with 15 tassels hanging from it on each side. However, on 27 March Radio Vatican and the official Vatican website announced that Pope decided to change some details (probably after consultation with Vatican heraldic experts, as the changes are simply “heraldic” improvements). The silver five-pointed star became eight-pointed and the heraldic depiction of the spikenard, previously rather imprecise, was improved. The motto was now also set on a ribbon, since the floating inscription was not in accordance with heraldic custom.[7]

In accordance with the Vatican tradition, the new papal arms have been included in the new flag of the Swiss Guard, which was consecrated on 6 May 2013 (the anniversary of the Sack of Rome in 1527, when the new Guard members are sworn in). The Guard's flags have used the same pattern for the last 100 years—rectangular with a white cross dividing the flag into four quarters. In the first is the current pope's arms on red (rendered in the heraldic style of the arms in the fourth field, despite the current heraldic artwork), in the second and third are blue-yellow-red stripes following the traditional Guard uniforms, and in the fourth are the coat of arms of Julius II, who established the Guard in 16th century (azure an oak tree eradicated or, the della Rovere family arms). In the centre of the cross is a disk depicting the coat of arms of the current commander of the Guard, encircled by a laurel wreath. The background of the disk uses the colour(s) of the home canton of the commander.[8] *The current commander is Daniel Anrig, born in the canton of St. Gallen (therefore the disk is green-white). His arms include a black family mark within a golden shield, topped with the helmet of the papal guard with golden-black mantle.*

Odozgo: Grb Pape Franje. Prva inačica grba, 18. - 27. ožujka 2013. Grb kardinala Bergoglioa. Zastava Švicarske garde.
Top to bottom: The coat of arms of Pope Francis. The first version used 18-27 March 2013. The coat of arms of Cardinal Bergoglio. The flag of the Swiss Guard.

Drawings: Wikipedia & Ž. Heimer

(nastavak sa str. 9)
crvenu zastavu s ružom Europskih Socijalista s talijanskom trobojnicom u dnu. Uglavnom aktivni u Pijemontu Umjerenjaci *Moderati* [5] rabe žutu zastavu sa znakom koji sadrži talijansku i europsku zastavu.

Koaliciju desnog centra predvodila je ponovo stranka Silvija Berlusconija Ljudi slobode *Popolo della Libertà* (PDL) 97-93 [6] s bijelom zastavom s kružnim znakom s natpisima. Talijanska braća *Fratelli d'Italia* 9-0 [7] (prema naslovu himne) se nedavno odvojila od PDL ciljajući na nešto konzervativnije birače, rabi više zastava, jedna je smeđa sa znakom koji prikazuje trobojnu vrpcu na plavoj i bijeloj ranije Narodne koalicije *Alleanza Nazionale*. Autonomistička odnosno separatistička Sjeverna liga *Lega Nord* 18-18 [8] djeluje samo u sjevernoj Italiji i koristi mnoštvo zastava: jedna je bijela sa znakom koji prikazuje Alberta da Giusana (lombardskog junaka iz XII. st.) i zeleno „alpsko sunce". Na jugu slično djeluju Veliki Jug *Grande Sud* 0-2 i Pokret za autonomije *Movimento per le Autonomie* 1-2 [9] koji rabi bijelu zastavu sa znakom s galebom, dok GS [10] prikazuje višebojni natpis svojeg naziva na bijelom. Njihova zajednička lista za Donji dom kombinira te oznake u novu opet bijelu zastavu [11]. Desnica *La Destra* [12] rabi na bijelom znak s bakljom prema znaku neofašističke organizacije mladeži uz ime svojeg vođe. Tri manje stranke također koriste bijele zastave sa znakom s trobojnicom: [13] Narodnjaci talijanske sutrašnjice PID *I Popolari di Italia Domani*, [14] Umjerenjaci u revoluciji MIR *Moderati in Rivoluzione* i [15] Narodni sporazum *Intesa Popolare*. Stranka umirovljenika *Partito Pensionati* [16] zastupa njihove interese rabi znak koji sadrži samo natpis na (neobičnoj okomitoj) plavoj zastavi.

Pokret 5 zvijezda M5S *Movimento 5 Stelle* 109-54 [17] novi je populistički pokret protiv sustava koji vodi komičar Beppe Grillo. Naziv pokreta i pet zvjezdica u znaku odnose se na pet točaka originalne stranačke platforme. Uz bijelu zastavu sa znakom rabe i niz drugih zastava.

Trenutni premijer Mario Monti vodi koaliciju centra. Zastava njegove nove stranke Građanski izbor *Scelta Civica* 36-15 [18] izvodi se iz stranačkog znaka, a sadrži natpise i trobojnicu. Zajednica centra UDC *Unione di Centro* 8-2 [19] prikazuje svoj znak na bijeloj zastavi, s glavnim simbolom „križarskim štitom" (*scudo crociato*) – bijelim štitom s crvenim križem i natpisom LIBERTAS, kojeg tradicionalno koriste talijanske demokršćanske stranke. Budućnost i sloboda FLI *Futuro e Libertà* 1-2 [20] još je jedna stranka centra s bijelom

[21]

[31]

[22]

[32]

[23]

[33]

[24]

[34]

[25]

[35]

[26]

[36]

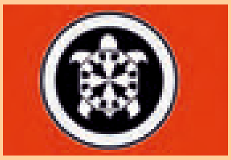
[27]

[37]

[28]

[38]

[29]

[39]

[30]

[40]

(cont. from p. 9)
white of the earlier Alleanza Nazionale. *The autonomist-to-separatist* Lega Nord *(Northern League) 18-18 [8] is only active in the northern half of Italy ("Padania") and uses many flags: one is a white logo flag with Alberto da Giussano (a legendary 12th-century hero in Lombardy) and the green wheel-like "Sun of the Alps". The corresponding parties in the southern half are* Grande Sud *(Great South) 0-2 and MPA* (Movimento per le Autonomie = *Movement for Autonomies) 1-2 [9], using white flag with the logo that shows a flying seagull, whereas the GS flag [10] shows a colourful rendition of the party name on white. Their joint list for the lower house combines the two logos into a new one, which also appears on white flags [11]. The right-wing* La Destra *(The Right) uses a torch emblem derived from the neofascist youth organization and recently added the leader's name; the flag [12] is white with the logo. Three smaller parties also use white logo flags: [13] PID (*I Popolari di Italia Domani = *The Populars of Italy Tomorrow), [14] MIR (*Moderati in Rivoluzione = *Moderates in Revolution) and [15]* Intesa Popolare *(Popular Agreement), all their logos containing a reference to the national colours. The* Partito Pensionati *(Pensioners' Party) is fighting for retirees' rights and has a logo that only contains the party abbreviation; the (unusually vertical) flag [16] is blue with the logo and the full party name.*

The Movimento 5 Stelle *(M5S = Five Star Movement) 109-54 [17] is a recent populist anti-system movement inspired and created by actor/comedian Beppe Grillo. The name, as well as the five yellow stars in the symbol, refers to the five original points of the party platform. The flag is white with the logo; there are a lot of local versions of the flag, though.*

*Incumbent prime minister Mario Monti leads a centrist alliance consisting, among others, of his own new party (*Scelta Civica = *Civic Choice) 36-15 [18]; the flag is only vaguely derived from the logo, showing party and leader name on white and blue, combined with the national colours. The UDC (*Unione di Centro = *Union of the Centre) 8-2 [19] uses a white logo flag, the main symbol being the* scudo crociato *(white shield with a red cross and an inscription LIBERTAS) traditionally used by Christian-Democratic parties in Italy.* Futuro e Libertà *(FLI = Future and Freedom) 1-2 [20] is another centrist party that uses a white logo flag; the logo mainly shows party and leader name and the national colours.*

Several left parties participated in the elections under a joint symbol, Rivoluzione Civile *(Civil Revolution). The flag [21], surprisingly, is white, not red, with the logo a stylization of the famous painting* Quarto Stato *(Fourth State) by Giuseppe Pellizza da Volpedo. All the major partners of this list (*Rifondazione Comunista*;* Partito dei Comunisti Italiani*;* Italia dei Valori*;* Verdi*) have their own flags.*

*Several smaller Communist parties were running alone; all of them use the traditional hammer & sickle symbol and the red colour for their flags. The PdAC (*Partito di Alternativa Comunista = *Communist Alternative Party) is Trotskyist and thus contains the number "4" in its logo as reference to the 4th International [22]. Also the PCL (*Partito Comunista dei Lavoratori = *Workers' Communist Party) spells this allegiance out in its flag [23]. The PCIM-L (*Partito Comunista Italiano Marxista-Leninista = *Marxist-Leninist Italian Communist Party)*

zastavom sa znakom koji prikazuje natpise i trobojnicu.

Nekoliko je lijevih stranaka izašlo na izbore sa zajedničkim simbolom Građanske revolucije *Rivoluzione Civile* [21], no umjesto očekivane crvene, zastava je bijela sa znakom koji je stilizacija čuvene slike Četvrti stalež *Quarto Stato* Giuseppea Pellizza da Volpeda. Pojedine članice koalicije (*Rifondazione Comunista, Partito dei Comunisti Italiani, Italia dei Valori, Verdi*) rabe i svoje zastave.

Nekoliko su manjih komunističkih stranaka na izbore izašle pojedinačno, a sve koriste varijacije tradicionalnog znaka srpa i čekića na crvenim zastavama. Komunistička alternativna stranka PdAC *Partito di Alternativa Comunista* [22] trockistička je pa sadrži brojku 4 u znaku kao simbol 4. internacionale. I Radnička komunistička stranka PCL *Partito Comunista dei Lavoratori* [23] ispisuje to na svojoj zastavi. Marksističko-lenjinistička talijanska komunistička stranka PCIM-L *Partito Comunista Italiano Marxista-Leninista* [24] pripada stalinističko-maoističkom krilu i rabi zastave koje sliče na sovjetske. Komunisti – narodna ljevica CSP *Comunisti – Sinistra Popolare* sada izlazi na izbore kao Komunistička stranka *Partito Comunista* [25], tradicionalnija je, a ima kvadratne zastave s velikim srpom i čekićem.

Među liberalnim strankama (ponovo osnovana) Talijanska liberalna stranka PLI *Partito Liberale Italiano* [26] ponosno ističe nacionalnu trobojnicu u znaku, a polje zastave je odnedavno žuto, prema žutim zastavama nekih drugih stranaka ovog usmjerenja u svijetu. Lijevi liberali koji se nazivaju Talijanski radikali *Radicali Italiani* [27] također rabe žute zastave s natpisima i tradicionalnom socijalističkom crvenom ružom. Novi liberalni pokret Zaustavite pad *Fermare il Declino* [28] koristi crvene zastave s bijelom strelicom nagore. Lijevo-liberalna Talijanska republikanska stranka PRI *Partito Repubblicano Italiano* [29] još od svojeg nastanka 1895. rabi list bršljana kao svoj znak pa tako i na zastavama koje su obično crvene. Nedavno osnovani socijal-liberalni Talijanski reformatori *Reformisti Italiani* [30] koriste kokarde (rozete) u nacionalnim bojama kao svoj znak, pa i na bijelim zastavama.

Neke demokršćanske stranke u koalicijama su već spomenute, dok su druge izašle pojedinačno, kao Ujedinjeni narodnjaci *Popolari Uniti* [31] koji djeluju samo u regiji Basilicata i rabe bijele zastave sa znakom s trobojnicom i žutim zvjezdicama. Još jedna stranka demokršćanske tradicije je Narodna zajednica *Unione Popolare* [32] s bijelim zastavama sa znakom i nekim od

[41]

[51]

[42]

[52]

[43]

[53]

[44]

[45]

[54]

[55]

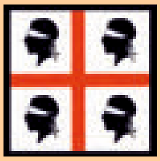

[46]

[56]

[47]

[57]

[48]

[58]

[49]

[59]

[50]

[60]

belongs to the Stalinist-Maoist variety and uses a flag reminiscent of the Soviet one, but including the whole party name [24]. The CSP (Comunisti – Sinistra Popolare = *Communists – Popular Left) now running as* Partito Comunista *is a more mainstream communist party having a square red flag with a large hammer and sickle [25].*

Among the liberal parties, the (revived) PLI (Partito Liberale Italiano = *Italian Liberal Party) has always prominently shown the national colours; only recently the field of the flag has become yellow [26], the colour used internationally by several liberal parties. The left-liberal* Radicali Italiani *(Italian Radicals) also uses a yellow flag, with inscriptions and the traditional socialist red rose [27].* Fermare il Declino *(Stop the Decline) is a new libertarian movement using, surprisingly, red flags with an upward white arrow [28]. The left-liberal PRI* (Partito Repubblicano Italiano = *Italian Republican Party) has always, since its foundation in 1895, used an ivy leaf as a symbol, also on its flags, which are usually red [29]. The recently founded liberal-socialist* Riformisti Italiani *(Italian Reformers) use a cockade in the national colours as their symbol, also on white flags [30].*

A few of the Christian-Democratic parties in alliances had been mentioned above; others were running alone, like the Popolari Uniti *(United Populars) that are only active in Basilicata region; the logo used on white flags [31] combines national colours with yellow stars. Another one in the Christian-Democratic tradition is the* Unione Popolare *(Popular Union) [32] using white flags with the logo and one of several mottos, like* Io divento Futuro *(I become the future). Prominently displaying a golden cross on the national flag [33] is* Io amo l'Italia *(I love Italy) led by Magdi Cristiano Allam, an Egyptian-Italian immigrant converted from Islam to Catholicism.*

Several of the neofascist parties use a version of the tricolour flame symbol of the old MSI (Movimento Sociale Italiano = *Italian Social Movement). The first even calls itself* Fiamma Tricolore, *and shows the logo on green, blue [34], white or black flags. Others like the MIS* (Movimento Idea Sociale = *Social Idea Movement) [35] or the* Progetto Nazionale *(National Project) [36] show other stylizations of the flame on white or blue flags, respectively. More extreme are the* Forza Nuova *(New Force) using bold letters on black [37] or* CasaPound, *a neofascist youth movement, combining a red field with a black-on-white turtle symbol, reminiscent of Nazi flags [38].*

A number of parties do not easily fit in the main categories, e.g. the recent, international phenomenon of Pirate Parties advocating Internet rights. In Italy there are at least two struggling over the use of the main symbols; only the smaller one (I Pirati = *The Pirates) participated in the elections, using a banner-of-arms [39], i.e. white skulls and bones on an orange field, in base the old Internet address; the main symbol of the Pirate Parties (the black stylized sail) appearing as a small part only. The logo and flag of DA* (Democrazia Atea = *Atheist Democracy) consists of party name and abbreviation, all in white and light blue [40]. Another party using this colour combination is PPA* (Movimento Politico Pensiero e Azione = *Political Movement Thought and Action) [41]. The MNI* (Movimento Naturalista Italiano = *Italian Naturalist Movement) is a conservative-environmentalist party using a distinctive flag with the logo, but also the Italian colours and a*

nekoliko pokliča koje koriste, kao *Io divento Futuro* (Postajem budućnost). Žuti križ preko nacionalne trobojnice za svoju zastavu koristi Volim Italiju *Io amo l'Italia* koju vodi Magdi Cristiano Allam, egipatsko-talijanski pokršteni imigrant.

Nekoliko neofašističkih stranaka koristi varijacije znaka trobojnog plamena bivšeg Talijanskog socijalnog pokreta MSI *Movimento Sociale Italiano*. Jedna se i naziva Trobojni plamen *Fiamma Tricolore* [34], a prikazuje znak na zelenim, plavim, bijelim ili crnim zastavama. Druge, poput Pokreta socijalne ideje MIS *Movimento Idea Sociale* [35] ili Nacionalnog projekta *Progetto Nazionale* [36] prikazuju drugačije stilizacije plamena na bijelim odnosno plavim zastavama. Još ekstremnija Nova snaga *Forza Nuova* [37] koristi masna slova na crnom, a *CasaPound* [38], neofašistički omladinski pokret, kombinira crveno polje s crno-bijelim znakom kornjače, kojim podsjeća na nacističke zastave.

Cijeli niz stranaka nije lako uklopiti u glavne kategorije, kao npr. novi međunarodni fenomen piratskih stranaka koji se zauzimaju za internetska prava. U Italiji barem su dvije koje se bore za pravo nad uporabom temeljnog simbola, no samo se manja, Pirati *I Pirati* [39], natjecala na izborima, koristeći „grbovnu“ zastavu, tj. bijela lubanja s kostima na narančastom polju i internetska adresa ispod, dok se glavni simbol piratskih stranaka (crno stilizirano jedro) pojavljuje kao sitni element. Znak i zastava Ateističke demokracije DA *Democrazia Atea* [40] zastoji se od inicijala i imena plavim na bijelom. Istu kombinaciju boja rabi i Politički pokret Misao i djelovanje *Movimento Politico Pensiero e Azione* PPA [41]. Talijanski prirodnjački pokret MNI *Movimento Naturalista Italiano* [42] ekološka je stranka s osobitom zastavom sa znakom, ali i talijanskom trobojnicom i europskim zvjezdicama. Na kraju, Svi zajedno za Italiju *Tutti Insieme per l'Italia* [43] uglavnom se zalaže za kulturne vrijednosti, pa stoga i violinski ključ u znaku koji rabi na bijeloj zastavi.

Regionalne stranke, uključujući i one secesionističke, imaju dugu tradiciju u mnogim dijelovima Italije. Njihovi simboli često prikazuju povijesne regionalne simbole. U njemačkom govornom području Južnog Tirola stranke radije koriste okomite zastave „njemačkog“ tipa: dugo na lokalnoj vlasti Južnotirolska narodna stranka SVP *Südtiroler Volkspartei* 4-3 [44] rabi tirolske boje sa znakom runolista, dok desniji Slobodnjaci *Die Freiheitlichen* [45] rabe žutu i plavu kao česte liberalne boje. Regionalni Zeleni *Verdi/Grüne/Vërc* 1-0 [46] rabe zelene zastave s bijelom golubicom.

U susjednom Tridentu na vlasi je centristički Savez za Trident *Unione per il Trentino* 1-1 [47] s bijelom zastavom sa znakom koji sadrži tratinčicu kao simbol ranije stranke *Civica Margherita*. Manja Tridentsko-tirolska autonomistička stranka PATT *Partito Autonomista Trentino Tirolese* 1-1 [48] u koaliciji je sa SVP i prikazuje znak s dva runolista na crveno-bijelom polju.

Glavna je stranka u frankofonskoj Dolini Aoste Valdostanska zajednica *Union Valdôtaine* 0-1 [49], a koristi crno-crvene boje i lava iz regionalnog grba. Ljevija lista Autonomija, Sloboda, Sudjelovanje, Ekologija ALPE *Autonomie, Liberté, Participation, Écologie* [50] također prikazuje regionalne boje s crnim pijetlom.

Padanska zajednica *Unione Padana* [51] jedna je od nekoliko frakcija Sjeverne lige, uglavnom je aktivna u Lombardiji pa koristi lombardski križ u svojem znaku.

U Venetu nekoliko stranaka zalaže se za nezavisnost regije i za svoj simbol naravno koriste mletačkog lava. Liga Mletačke Republike *Liga Veneta Repubblica* [52] rabi povijesnu mletačku zastavu, dok Mletačka nezavisnost *Indipendenza Veneta* [53] prikazuje agresivnijeg zlatnog lava u plavom. Nedavno od nje odvojena Mletačka Država *Veneto Stato* [54] kombinira znatno manjeg lava u srcu s ornamentima iz tradicionalne zastave na plavom ili bijelom polju.

Aktivna jedino u Molizu je Izgradnja demokracije *Costruire Domcrazzia* [55] koja ima bijelu zastavu s prilično kontemplativnim cvjetnim znakom. Ljiljan u znaku i zastavi Stranke Juga *Partito del Sud* odnosi se na bivše Napuljsko Kraljevstvo.

Od mnogih regionalnih stranaka na Sardiniji samo su dvije izašle na ove izbore: Sardinijska stranka akcije PSd'Az *Partito Sardo d'Azione* [57] koja ima dugu tradiciju koristi povijesnu regionalnu zastavu s četiri crnačke glave, a novija Nezavisnost za Sardiniju *Indipendenza per la Sardegna* [58] prilično nemaštoviti znak sa zemljovidom otoka.

Posljednjih godina pojavilo se nekoliko stranaka koje se obraćaju glasačima u inozemstvu (*Circoscrizione Estero*) koji imaju pravo na izbor 2% parlamentarnih mjesta. Najuspješnija među njima je Udruženi pokret Talijana u inozemstvu MAIE *Movimento Associativo Italiani all'Estero* 2-1 [59], aktivan u Južnoj Americi, s bijelom zastavom koja prikazuje zemljovid Južne Amerike u talijanskim bojama. Nedavno osnovani u Sjevernoj Americi Zajedno za Talijane *Insieme per gli Italiani* [60] imaju zastavu sa znakom na podlozi koja se prelijeva iz zelene u crvenu.

☆

reference to the European flag [42]. Finally, Tutti Insieme per l'Italia *(All Together for Italy) seems to be mainly concerned with cultural values, thus the clef in the logo that is also used on white flags [43].*

*Regional parties, including secessionist ones, have a long tradition in many parts of Italy; their symbols frequently refer to historical regional symbols. In mainly German-speaking South Tyrol, vertical flags of the "German" type are preferred also by the parties: the long-time governing one SVP (*Südtiroler Volkspartei = *South Tyrolese People's Party) 4-3 [44] uses the Tyrolian colours with its edelweiss logo, whereas the more right-wing* Die Freiheitlichen *(The Libertarians) refer to yellow and blue as widely used liberal colours [45]. The regional Greens (*Verdi/Grüne/Vërc*) 1-0 [46] have a green flag with a white dove.*

In adjacent Trentino there is the governing centrist Unione per il Trentino *(Union for Trentino) 1-1 [47] that has a white flag with the logo; the logo contains a flower as a reference to the earlier* Civica Margherita *party. The smaller PATT (*Partito Autonomista Trentino Tirolese = *Trentino Tyrolean Autonomist Party) 1-1 [48] is allied with the SVP and thus shows a logo with two edelweiss flowers on a red-white field.*

The main party in the French-speaking Aosta Valley, the Union Valdôtaine *(Valdostan Union) 0-1 [49] uses the black and red colours of the regional flag as well as the lion from the regional arms. A more left-wing list is ALPE (*Autonomie, Liberté, Participation, Écologie = *Autonomy, Liberty, Participation, Ecology), also showing the regional colours, this time as a black cockerel combined with some red [50].*

The Unione Padana *(Padanian Union) is one of several parties split off from the* Lega Nord, *mainly active in Lombardy, thus the Lombardian cross in the logo [51]. In Veneto, there are several parties advocating the independence of the region, and of course showing Venice's lion as their symbol. The* Liga Veneta Repubblica *(Venetian Republic League) uses the traditional flag of Venice [52], whereas* Indipendenza Veneta *(Venetian Independence) shows a more aggressive golden lion on blue [53]. A recent split-off from the IV,* Veneto Stato *(Veneto State) combines a rather small lion in a heart with the ornaments from the traditional flag, all on a blue [54] or white field.*

Active only in Molise is Costruire Democrazia *(Constructing Democracy); it has a white flag with a rather contemplative flower logo [55]. The fleur de lis in the symbol and flag [56] of the* Partito del Sud *(Party of the South) refers to the former kingdom of Naples.*

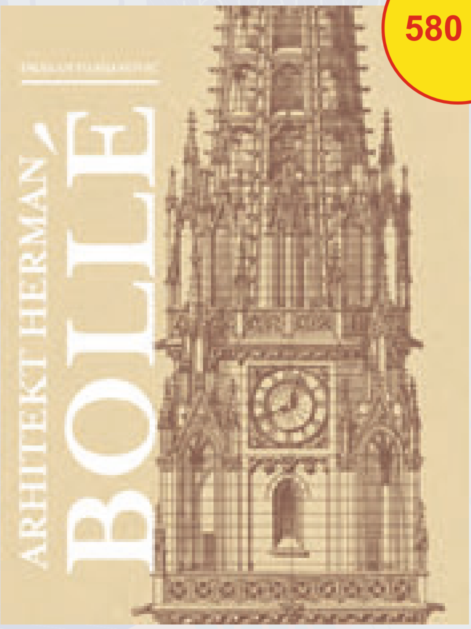
*Of the many regional parties in Sardinia, only two participated in these elections: the venerable PSd'Az (*Partito Sardo d'Azione = *Sardinian Action Party) that uses a version of the traditional regional flag with the four Moors [57]; and the recent* Indipendenza per la Sardegna *(Independence for Sardinia) with a very unimaginative logo showing the map outline of the island [58].*

*Over the last several years a few parties have emerged aimed at Italian voters in the Overseas Constituency (*Circoscrizione Estero*) that are entitled to elect 2% of the parliamentary seats. The most successful is MAIE (*Movimento Associativo Italiani all'Estero = *Associative Movement Italians Abroad) 2-1 [59], active in South America: the flag is white with the logo showing a map of South America in the Italian colours. Recently founded in North America is* Insieme per gli Italiani *(Together for the Italians); it has a flag [60] showing the logo on a colour gradient from green to red.*

☆

LEYKAM international

NOVO NEW!

580 kn

DRAGAN DAMJANOVIĆ

Arhitekt Herman Bollé

Format: 22×27,5 cm, opseg: 680 str.
Uvez: tvrdi, ilustracije u boji.
Papir GARDA MATT ART 150 g/m^2
ISBN: 978-953-7534-83-7
Cijena: 580.00 kn

Nova monumentalna monografija o životu i radu jednog od najvažnijih hrvatskih arhitekata kraja 19. i početka 20. stoljeća. S više od 600 ilustracija autor donosi cjelovit pregled Bolléovog stvaralaštva, od njegovih početaka u Kölnu i Beču, preko rada na završetku đakovačke i restauraciji zagrebačke katedrale, do brojnih samostalnih ostvarenja zagrebačkog perioda (1879. - 1926.) Posebno se opisuje nesumnjivo najzanimljiviji, neogotički dio njegovoga opusa, potom njegovi neorenesansni, neobizantski, neoromanički radovi, a velika se pozornost posvećuje i Bolléovim pokušajima stvaranja nacionalnog stila u hrvatskoj arhitekturi. Autor sve važnije njegove radove uklapa u povijesni i povijesno-umjetnički okvir njihovoga nastanka.

Big format: 22×27.5 cm, 680 pages
Hardbound with jacket, full colour.
Paper GARDA MATT ART 150 g/m^2

A new monumental monograph on the life and work of one of the most important Croatian architects of the end of the 19th and the beginning of the 20th century. With more than 600 illustrations, the author provides complete review of the Bollé's creation, since his stars in Cologne and Vienna, through the finalization of the Đakovo Cathedral and restoration of the Zagreb Cathedral, to the numerous independent achievements from his Zagreb period (1879-1926). A special care was given to the undoubtedly most interesting neo-Gothic part of his opus, the to his neo-Renaissance, neo-Byzantine and neo-Romanic works, and a great attention was made to Bollé's attempts to create a national style in the Croatian architecture. The author fits all his major works into the frames of history and art history of their emergence.

www.leykam-international.hr
Pogledajte i naša druga izdanja.
Za sva pitanja kontaktirajte nas na
info@leykam-international.hr
ili u našoj knjižari
Ilica 42, 10000 Zagreb
Pretplatom na *Grb i zastavu* ostvarujete 20% popusta na sva naša izdanja.
Pitajte i za prethodne brojeve GiZ!

www.leykam-international.hr
Check out our other issues.
All inquiries at
info@leykam-international.hr
or in our bookstore in
Ilica 42, 10000 Zagreb
Subscription to the Grb i zastava enables you 20% discount on all our issues.
Ask also for the previous numbers of GiZ!

~~350 kn~~
100 kn

~~350 kn~~
100 kn

Hrvatski – *Deutsch* – English – *Italiano*

~~à 98 kn~~
à 70 kn

Kronika HGZD

⚐27. – 29. rujna 2012. – 1. europska heraldičko-veksilološka konferencija, Tešin, Poljska ① ② (na slici **Petar Gajdov**, **Jovan Jonovski**, **Alfred Znamierowski**, **Gordana** i **Mladen Stojić**, **Stojanče Veličkovski**)

⚐*14. prosinca 2012. – travnja 2013.* – Izložba *»Heraldica Turopoliensis«*, Muzej Turopolja, Velika Gorica ④

⚐*30. ožujka – 18. svibnja 2013.* Izložba **Jasminka Ćus Rukonić**: *»Grbovi creskog ladanja«*, Creski muzej, Cres ⑤

⚐*22. travnja 2013.* – 19. tribina HGZD: predavanje **Ralf Hartemink**: *»Heraldičke kolekcionarske kartice 20. stoljeća: primjer albuma Kave Hag«*, u suradnji s kolegijem Hrvatska heraldička baština Katedre za pomoćne povijesne znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

⚐*16. svibnja 2013.* – predavanje **Željko Heimer**: *»Neke značajke suvremene hrvatske municipalne heraldike«*, Salon MH, Velika dvorana Matice hrvatske, Zagreb ③

⚐*27. svibnja 2013.* – 20. tribina HGZD: predavanje **Željko Heimer**: *»Grbovi hrvatskih županija«*, u suradnji s Društvom zagrebačke klasične gimnazije, Zagreb

⚐*28. svibnja 2013.* – predavanje **Željko Heimer**: *»Pomorske zastave na istočnom Jadranu«*, Pomorski fakultet, Rijeka ⑥

Najave:

25. međunarodni veksilološki kongres, Rotterdam, Nizozemska, 5. – 9. kolovoza 2013.

www.nfc2013.com

HGZD Chronicles

⚐27 – 29 September 2012 – *I European Conference ¸on Heraldry and Vexillology, Cieszyn, Poland ① ② (in the photo* ***P. Gajdov****,* ***J. Jonovski****,* ***A. Znamierowski****,* ***G.*** *and* ***M. Stojić****,* ***S. Veličkovski****)*

⚐14 December 2012 – April 2013 – *Exhibition* »Heraldica Turopoliensis«*, Muzej Turopolja, Velika Gorica* ④

⚐30 March – 18 May 2013 – *Exhibition* ***Jasminka Ćus Rukonić****:* »The Coats of Arms of the Cres Countryside«*, Creski muzej, Cres* ⑤

⚐22 April 2013 – *19th HGZD Tribune: lecture* ***Ralf Hartemink****:* »Heraldic Collector Cards of 20th Century: the example of Coffee Hag albums«*, in cooperation with a course in Croatian Heraldic Heritage under the Auxiliary History Sciences Chair, Faculty of Philosophy, University of Zagreb*

⚐16 May 2013 – *lecture* ***Željko Heimer****:* »Some Characteristics of Modern Croatian Municipal Heraldry«*, Salon MH, Great hall of Matica Hrvatska, Zagreb* ③

⚐27 May 2013 – *20th HGZD Tribune: lecture* ***Željko Heimer****:* »The Coats of Arms of Croatian Counties«*, in cooperation with Zagreb Classic Gymnasium Society*

⚐28 May 2013 – *lecture* ***Željko Heimer****:* »Maritime flags in the Eastern Adriatic«*, Faculty of Maritime Studies, University of Rijeka, Rijeka* ⑥

Announcements:

25th International Congress of Vexillology*, Rotterdam, the Netherlands, 5th – 9th August 2013*

www.nfc2013.com

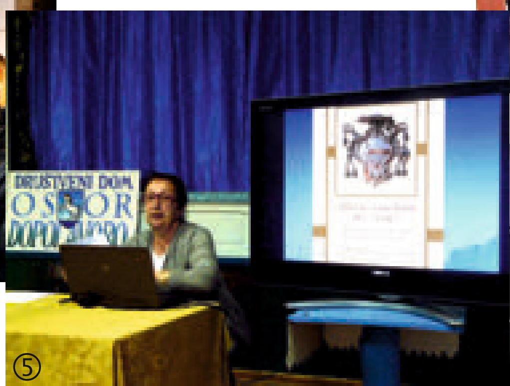
①

②

③

④

⑤

⑥

25TH INTERNATIONAL CONGRESS OF VEXILLOLOGY
ROTTERDAM, THE NETHERLANDS, AUGUST 4-10, 2013